

NEMZETI

MAGAZIN

21/11

2021/22-es évad
IX/3. szám

DECEMBERI
ELŐADÁS-
ÉS PROGRAM-
AJÁNLÓVAL

ÜVEGFIGURÁK

Az éber álom varázsa

FILM, SZÍNHÁZ

120 év műfaji barátsága

EGY KIÁLLÍTÁS KÉPEI

Törőcsik Mari és a Nemzeti Színház

NYITÓKÉP

FILM, SZÍNHÁZ

Film- és színháztörténeti pillanatot idéz ez a kép. Az idős Jászai Mari Gertrudis szerepében látható a *Bánk bán* című némafilm egyik kockáján. A film sajnos – mint a legtöbb alkotás a hőskorból – megsemmisült. A Nemzeti Színház örökös tagjának játékát így már nem láthatjuk ugyan, de a tényeket rögzíthetjük.

Az 1914-es *Bánk bán* volt az első olyan magyar film, amely egy történelmi drámát, egy klasszikus színművet adaptált az akkor még egészen új műfaj szabályainak is engedve. A forgatókönyvet Janovics Jenő írta, aki a magyar némafilmgyártás Hollywoodjává tette Kolozsvárt 1914 és 1920 között. Janovics elsősorban nem filmes volt, hanem a város színházának igazgatója, színésze és rendezője, aki a két világháború között, a román időkben minden erejével és vagyonával fenntartotta a magyar nyelvű színjátszást Kolozsváron. A filmet rendezőként pedig az a Kertész Mihály jegyezte, aki később Michael Curtiz néven vált az amerikai filmipar meghatározó alakjává, ő rendezte a világ egyik leghíresebb filmjét, a *Casablancát*.

2021-ben ünnepeljük a magyar film születésének 120. évfordulóját. A színház és a mozi kölcsönhatásaival foglalkozik a magazin Fókusz rovata filmes és színházi szemmel, és kitekintünk a magyar színészek hollywoodi kudarcaira és sikerei is.

31

8

18

24

8

Üvegfigurák

A négy szereplő történetét olyan légkörben meséli el az író, mintha egy Csehov-drámában lennénk. A hiábavaló vágyak, az idegen érkezése a mozdulatlan, zárt világba. Amanda a régmúlt pompáját emlegeti, Laura csodálja a szép, de törekeny üvegfigurákat...

Eirik Stubø

20

Fent és lent

Vidnyánszky a szerelem gyönyörű himnuszát zengi. A halál fenyegetésében megélt nászéjszaka utolérhetetlen rendezői remeklés – mind a látvány, mind a koreográfia, mind a zene, mind a színészvezetés tekintetében.

Osztoivits Ágnes

31

Fókuszban: film, színház

A kibékíthetetlennek tűnő ellenszenvtől a kölcsönös haszonig, a némafilmtől a beszélő moziig, a talmitól az értékesig. A magyar mozi és a színház 120 év párhuzamos és összefonódó világának rövid története – hollywoodi kitekintéssel.

46

Töröcsik és a Nemzeti

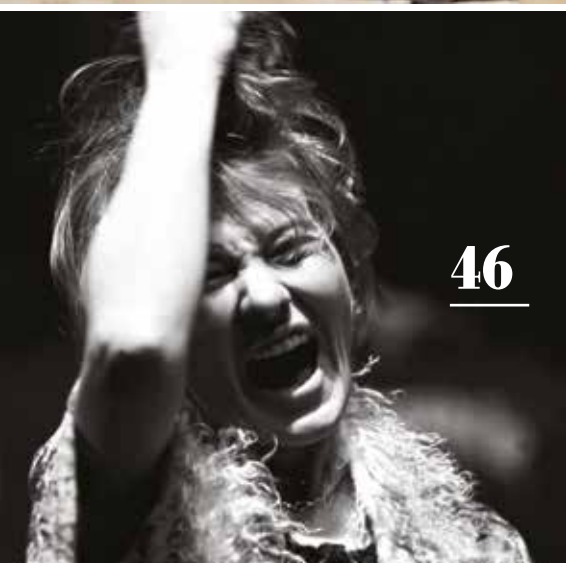
Hatvan színpadi évből Töröcsik Mari negyvenet töltött a Nemzetiben – itt kezdte és itt fejezte be pályafutását. Ezalatt több mint hatvan előadását játszott. Ezt idézik fotók, jelmezek és dokumentumok a Nemzeti Színház „Tudom-e úgy, ahogyan csak én tudhatom” című kiállításán.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2021. november • IX. évfolyam 3. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársa: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: HTS-ART Nyomda | Megjelenik 10 000 példányban | Lapzártá: 2021. november 18.

Címlapon: Földes László Hobo
a Vadászat című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 14–18 óra,
illetve az előadások kezdetéig.

Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER • ÜVEGFIGURÁK

7 Az emlékezés drámája // Tennessee Williams és az Üvegfigurák

8 Az éber álom varázsa // Eirik Stubø

10 „Az anyai aggodalomban osztozom Amandával” // Söptei Andrea

PREMIERPORTRÉ

13 A varázslat titkát nem szabad elárulni // Ács Eszter

18 PREMIER GALÉRIA • VADÁSZAT

NÉZŐPONTOK

20 Osztovits Ágnes: Fent és lent

21 Keresztes Balázs: Frissességteszt

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

22 Médeia // Az ajtó // Rocco és fivérei // Szibériai sorsok // Két Örkény – Macskajáték, Tóték // A falu rossza // Isten bolondja II.

FÓKUSZ • FILM, SZÍNHÁZ – 120 ÉV

31 Kurutz Márton, Barkóczi Janka: Színház és Mozi örök barátsága

35 Gajdó Tamás: Lefényképezett színi előadások

39 Lukácsy György: Nem elég magyarnak lenni...

SZÍNHÁZNOVELLA

42 Csabai László: Kényeskedők

IN MEMORIAM

45 Az abszurd valóság költője – Zelei Miklós

KIÁLLÍTÁS

46 „Tudom-e úgy, ahogyan csak én tudhatom”

48 PROGRAMAJÁNLÓ

50 JEGYEK, BÉRLETEK

52 HAVI MŰSOR – DECEMBER

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostroma, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

PREMIER • ÜVEGFIGURÁK

TENNESSEE WILLIAMS

(Columbus, Mississippi, 1911. március 26. – New York, 1983. február 25.)

Thomas Lanier Williams néven született, később vette fel az USA egyik déli államára utaló nevet, ugyanis a tennessee-beli Memphisben mutatták be egyik első darabját. Egy agresszív kereskedő-utazóügynök édesapa és egy túllontúl oltalmazó édesanya gyerekeként nőtt fel – ez a családi háttér egész életművének, tucatnyi drámájának visszatérő témája.

Leghíresebb darabja *A vágy villamosa*, amiért 1947-ben Pulitzer-díjat, majd New York Drama Critics Awardot is kapott. Elia Kazan 1951-ben forgatott feldolgozása Vivien Leigh és Marlon Brando főszereplésével a világ egyik leghíresebb, Oscar-díjas filmje (a forgatókönyv is Williams munkája). Májig játszott legnépszerűbb darabjai a *Macska a forró bádogtetőn*, az *Ifjúság édes madara*, az *Orfeusz alászáll* és az *Üvegfurák*.

Williams sikerei ellenére egész életében kilátástalan depresszióval küzdött, testvérenek súlyos betegsége egy életen át nyomasztotta, alkoholproblémák gyötörték, homoszexualitása sem tette egyszerűvé az életét. Egy fatális baleset következtében – véletlenül lenyelte egy szemcseppes fiola kupakját – megfulladt. Magányosan halt meg, ahogyan élt.

**„Ha az ember
szemügyre vesz egy
finomra sodort
üvegtárgyat,
két dolog jut eszébe:
milyen gyönyörű
és milyen könnyen
összetörhet.**

Az emlékezés drámája

Tennessee Williams és az Üvegfigurák

Tom Wingfield a harmincas évek gazdasági válságába sodródó Amerikában apa nélkül nehezen boldoguló családjá történetét idézi fel. Az anya, Amanda, ifjúságának emlékeivel próbálja szépíteni kilátástalan helyzetüket, és igyekszik a biztonság révébe kalauzolni gyermekeit. Tom költői babérokról álmodik, a húga, Laura lelki és testi betegsége miatt képtelen a való világban boldogulni. Reménybeli vőlegénye, a reálisan tervező Joe megjelenése minden ábrándot szembesít a kegyetlen valósággal... – erről szól röviden az *Üvegfigurák* című dráma, amely máig népszerű, sokat játszott alkotás.

Tennessee Williams első nagy színházi sikere az *Üvegfigurák* volt 1944-ben, Chicagóban. A darab hamarosan a New York-i Broadway-n is befutott, több mint félezerszer játszották, és megkapta a New York-i drámakritikusok díját is. A 80-as években filmet forgattak belőle Paul Newman rendezésében, Joanne Woodward és John Malkovich főszereplésével.

„Semmi olyasmiről nem tudok írni, ami ne rám vonatkozna, amiben ne volnék érzelmileg érintve. Arra a fajta anyagra szorítok, amely személyes” – fogalmazott Williams, aki

sose tagadta, hogy darabjai önéletrajzi ihletésűek. Ilyen az *Üvegfigurák* is, amelynek fogyatékos lányalakját a testvéréről mintázta, akit az akkoriban „divatos” agyműtétellel, a lobotómia nevű eljárással próbáltak kezelni – sikertelenül. De önéletrajzi ihletésű az anya alakja is. Máshol így fogalmazott: „Mindig is vonzódtam ahhoz, hogy olyan alakokat alkossak, akikben van valami nyomorék. Azt hiszem, különben is könnyebben tudok azonosulni az olyan jellemekkel, akik a hisztéria szélére sodródtak, akik megrettentek az élettől, akik kétségbeesetten igyekeznek utat találni a másik emberhez...”

Az *Üvegfigurák*at még nem játszotta a Nemzeti Színház, de Williams művei közül jónéhányat igen: *Az ifjúság édes madarát* 1965-ben Sinkovits Imrével és Mezei Máriával, 1999-ben pedig Béres Ilonával és Kaszás Attilával. A *Macska a forró bádorgtetőn* előadásban (1985) Esztergályos Cecília, Trokán Péter, Tábori Nóra és Kállai Ferenc játszották a főszerepeket. A 2009-es *Orfeusz alászáll*ban többek között Udvaros Dorotty és Szabó Kimmel Tamás alakították Tennessee Williams nehéz embereit.

**„Mintha egy
Csehov-drámában
lennénk.
A hiábavaló vágyak,
az idegen érkezése
a mozdulatlan,
zárt világba.
Amanda a régmúlt
pompáját emlegeti,
Laura csodálja
a szép, de törékeny
üvegfigurákat...**

Az éber álom varázsa

Eirik Stubø rendező

Tennessee Williams szereplői különböző módokon menekülnek a valóságból, ami komoly veszélyt hordoz számukra, de nagyon is emberi dolog ez, és a színház is erre a vágyra épül – mondja Eirik Stubø az *Üvegfigurák* című drámáról. A *Médeia* után a norvég rendező egy modern amerikai darabot állít színre a Nemzetiben. Csehovi légkörű, időtlen klasszikust, ami éppúgy megszólít, mint születése pillanatában: az 1940-es években.

A legtöbb színházrajongó első találkozása Tennessee Williamsszel alighanem Elia Kazan filmje, *A vágy villamosa*...

– Természetesen Marlon Brandóval az erőszakos Stanley Kowalski szerepében.

Ön is ezen az 1951-es klasszikuson keresztül ismerte meg az amerikai drámaíró?

– Valamiért már kamaszként láttam az *Üvegfigurákat* Paul Newman rendezésében, és lenyűgözött. Ez volt az első találkozásom Tennessee Williamsszel. Igaz, azóta kissé megkopott ennek a mozinak a fénye, de ilyen a dolgok természete. Newman a feleségére, Joanne Woodwardra osztotta Amanda szerepét, amit nem tartok túl szerencsés döntésnek. Örülök, hogy a mi előadásunkban Söptei Andrea játssza majd ezt a nagyon izgalmas, ellentmondásos karaktert, ezt a férj nélkül maradt női családfőt: van benne fájdalom, de humor is.

Egy négyszereplős kamaradramában van főszerep?

– Az *Üvegfigurák*ban mellérendelt szerepek vannak, itt mindenki ugyanarra a témára játszik, és a darab során változik, hogy éppen ki a legfontosabb. Amanda a ragyogó múltba réved, a letűnt dicsőségben merül el, lánya, Laura az üvegfigurák iránti különös vonzalmában keresne kibúvót a jelen nehézségei elől, a fiú, Tom pedig a költészet világában rejtőznie el az 1930-as évek gazdasági válsága által sújtott Amerikában. Az általa meghívott vendég, Jim az egyetlen, ténylegesen a valóságban élő szereplője a darabnak. Ezért is izgalmas kérdés, amire az előadás során nekünk is adnunk kell valamiféle választ, hogy Tom miért tér vissza otthonába, és miért hívja magával Jimet.

A szerző eredeti neve Thomas Lanier Williams, vagyis nem csupán a kezdőbetűk utalnak rá, hogy a darabbéli Tom Wing-

Tennessee Williams

Üvegfigurák

fordította: Bányai Géza

Amanda Wingfield, az anya – SÖPTEI ANDREA |

Laura Wingfield, a lánya – ÁCS ESZTER |

Tom Wingfield, a fia – BERETTYÁN SÁNDOR |

Jim O'Connor, a látogató – HERCZEGH PÉTER

Díszlet: Ondrascsek Péter // Jelmez: Mészáros Zsófia //

Dramaturg: Ölveczky Cecília // Ügyelő: Kabai Márta //

Súgó: Kónya Gabi // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: EIRIK STUBØ

PREMIER: december 16.

további előadások: december 17., 18. – 19 óra

Gobbi Hilda Színpad

A rendező és a dramaturg – Eirik Stubø és Ölveczky Cecília

field amolyan művészi alterego. Az előadás szempontjából van ennek jelentősége?

– Belegondolni mindenesetre érdemes, hogy Tennessee Williams ilyen leplezetlenül vall a személyes életéről, és ez az egyezés valóban több annál, mint hogy önéletrajzi elemeket épített volna bele a művébe. Tudjuk, hogy lánytestvére, Rose volt a darab Laurájának modellje, tehát az *Üvegfigurák* felfogható vallomásként is. A bemutatásakor, az 1940-es években ez a szerzői megközelítés nagyon modern és eredeti volt. Ráadásul egy harsány színházi közegben mert lágy lenni. De számunkra ennél fontosabb, hogy ha elszakadunk ezektől a személyes vonatkozásoktól, egy időtlen drámát kapunk. A négy szereplő történetét olyan légkörben meséli el az író, mintha egy Csehov-drámában lennénk. A hiábavaló vágyak, az idegen érzéke a mozdulatlan, zárt világba, az atmoszférateremtés ezt a párhuzamot erősíti. Olyan ez a darab, mintha a szereplők éberen álmodnának. Azt hiszem, éppen emiatt érzem ugyanolyan időtlen klasszikusnak, mint Csehov drámáit. Ahogyan Amanda a régmúlt pompáját emlegeti, Laura csodálja a szép, de törekeny üvegfigurákat, olyan, mintha elmerülnének egy sosem volt valóságban. Csehov *Ványa bácsija* juthat az eszünkbe. Vagy a *Cseresznyés kert* különös édene, ami talán nem is létezik. Vagy ha mégis, csak a szereplők gondolataiban.

Ez a fajta elvágódás a virtuális valóságba teszi korszerűvé az *Üvegfigurákat*?

– Nem kell bebizonyítanunk az aktualitását, mert tényleg időtlen mű. Ha elmerülünk egy képzelte virtuális valóság-

ban, annak megvan a maga kockázata. Ugyanakkor természetes emberi érzés, hogy valahová máshová is tartozunk, mint ahol éppen vagyunk. A színház arra ad esélyt, hogy elmerüljünk ennek a varázsában. Különböző pedig akárhogy nyúlunk is hozzá egy klasszikushoz, mindenképpen a máról szólunk minden színházi előadásban.

Az *Amerikai Elektrát* 2018-ban láthatta a MITEM közönsége, az egy évvel később a Nemzeti Színházban bemutatott *Médeia* pedig máig nagy sikerrel megy. Mindkettőt különleges zenei világ jellemzi. Bár még tartanak a próbák, az *Üvegfigurák* zenéjét is hallja már?

– O'Neill drámájához jazzes hangzást választottam, Euripidész tragédiájának színrevitelekor pedig azért nyúltam fájdalomról, bosszúról szóló, modern számokhoz, mert ezek is közelebb hozzák a nézőt az ókori történethez. Az *Üvegfigurákban* egy 1930-as években játszódó történetet mesélünk el, így az előadás zenei anyaga is ebből a korszakból merít majd. A két világháború közötti periódus nagyon nyers és durva volt, ugyanakkor szentimentális is. Ezt a szép ellentmondást hordozza magán Tennessee Williams szövege is, és ettől él ez a dráma: nem tagadja meg az életünk rideg alaptényeit, de felmutat mellette valami érzelmes, nehezen kitapintható valóságot. A színház is képes arra, hogy a hétköznapiak mögötti létezésre mutasson.

LUKÁCSY GYÖRGY

„Az anyai aggodalomban osztozom Amandával”

Söptei Andrea – Amanda

„Színészként azért izgalmas Amanda karaktere, mert nem egyetlen színt kell ábrázolnia az alakításomnak: ellenszenvet és együttérzést is kiválthat ez a múltba révedő asszony” – mondja Söptei Andrea.

Az *Üvegfigurák* anyai családfőjét alakító színésznőt kérdeztük még Tennessee Williams drámájának aktualitásáról, a szerep és önnön személyiségének párhuzamairól és a próbák érzelmi terhéről.

Az *Üvegfigurák* számtalan színházi és filmfeldolgozást is megélt már. Olyan színésznagyságok játszották a mozivásznon Amandát, mint Katharine Hepburn, vagy színpadon Jessica Lange és Sally Field. Nyomásként éli meg a neves elődöket?

– Amikor megtudtam, hogy szerepet kaptam az *Üvegfigurák*-ban, hajtott a kíváncsiság: elolvastam a drámát, és megnéztem Paul Newman 1987-es filmrendezését, amelyben Joanne Woodward alakította Amandát. Bár az ő játékát természetesen megkülönböztetett figyelemmel kísértem, és valóban magával ragadó, a film nem kifejezetten tetszett. Kicsit talán már ódivatú a mozi szemlélete.

Miben talál hasonlóságot a múltba révedő Amanda és a saját személyisége között?

– A múlthoz való viszonyunk teljesen ellentétes. Amanda a dicső múlt emlékeibe menekül, én viszont inkább a régen meghozott döntéseim és azok következményei miatt szorongok. Ebben az értelemben nem tudok párhuzamot vonni ketőnk között. Amanda múltja fergeteges: rengeteg udvarló, az amerikai Dél pompás társasági élete, pazarló hangulat. Ő tehát aranykorként tekint a múltjára, olyan letűnt világként, amelynek csodálatos légköre már nem hozható vissza. Ahogyan ő viszonyul a jelenhez, azzal viszont nagyon is tudok azonosulni. Folyamatosan aggódik fogyatékkal élő lánya, Laura sorsa

„**A reménytelen
folyamatban
mégis csak
felcsillan Amanda
életvidámsága...
Ez a mélyről
előkapart életigenlés
ad kapaszkodót
mindannyiunk
számára.**

miatt, vajon sikerül-e révbe érnie ennek a lelkiileg is sérült személyiségnek. De hasonlóan szorong fia, Tom miatt is, akiből Amanda szerint hiányzik az ambíció, ami az élethez nélkülözhetetlen. Ebben az anyai aggodalomban osztozom Amandával. Az viszont nem az együttérzést váltja ki, hanem irritál, ahogyan görcsösen próbál férjet szerezni a lányának, de főként ahogyan rátelepszik a fia életére. Színészként ez azért izgalmas feladat, mert nem egyetlen színt kell ábrázolni, hanem az alakításomnak egyszerre kell rokonszenvet és idegenkedést kiváltania a nézőből.

Melyik mondata írja le legjobban Amanda személyiségét?

– Az a jelenet fejezi ki őt a leginkább, amikor felveszi a sárga fátolruháját, és megmutatja magát a lányának, beszél neki a régi bálokról, piknikekről, hosszú lovas sétákról, és arról, hogy mennyi nárciszt gyűjtetett a fiatalemberekkel, és telerakta a lakást a virágokkal. Ebben a múltban ragadt pompában teljesedik ki a legjobban. Ami egyszerre érthető és szomorú. Azt hiszem, ez az érzés most is aktuális, a nézők manapság éppen úgy tudnak viszonyulni hozzá, mint a dráma ősbemutatójakor. Most is megéljük, hogy önhibánkon kívüli okokból lecsúszhatunk, és értjük azt a tragikus és hiábavaló próbálkozást, ahogyan ebből a szakadékból megpróbálunk kikapaszkodni. Mindeközben persze fontos, hogy ebben a reménytelen folyamatban mégis csak felcsillan Amanda életvidámsága – például amikor Jim érkezik hozzájuk látogatóba. Ez a mélyről előkapart életigenlés ad kapaszkodót mindannyiunk számára.

A nagy sikerű Médeiában már dolgozott együtt a norvég Eirik Stubøvel. Hogyan írná le a rendezői felfogását?

– Ami számomra nagy örömet okoz, hogy Eirik Stubø kifejezetten filmes játékot kér tőlünk, színészektől. Eirik rendezéseiben mindig hangsúlyos a zenehasználat, és a dinamikai változást okozó fényhatások. Az *Üvegfigurákat* még csak két hete próbáljuk, és a munka java része eddig asztal mellett zajlott, vagyis a szöveget elemeztük, de Eirik már adott némi zenei ízelítőt nekünk: 30-as évekbeli dzsesszt hallgattunk közösen, ami szerepel majd az előadásban is. A kis színészi gesztusok és a nézők közelsége nagyfokú koncentrációt igényel, de otthonosan érzem magam ebben a közegben.

2019-ben egyszerre próbálta a *Sára asszony* címszerepét, és *Jágó* feleségét. Emíliát az *Othellóban*. Akkor azt nyilatkozta, hogy szerepei férfivilágokban megjelenő nők. Most viszont egy nagyon is domináns nőt alakít. Fel kell vennie férfias gesztusokat is?

– Ha azok férfiközpontú világok voltak, az *Üvegfigurák* közege férfihiányos. A nagybetűs férfiről, Amanda férjéről itt csak szó van, hiszen ő évekkel ezelőtt elment, elszőkött otthonról. De úgy érzem, hogy Amandának nem kell férfias vonásokat felvennie, mert a szerep lényege, hogy ő éppen attól törekény és kiszolgáltatott, hogy őrzi a nőies érzékenységét, és így viseli anyai aggodalmai terhét. A gyermekeit elvesztő Sára asszonyról szóló darab próbafolyamata annak idején megvisselt. Bár még csak ismerkedünk az *Üvegfigurákkal*, de tudom, hogy már csak idő kérdése, hogy rám zuhanjanak a párhuzamok, amelyek Amanda és köztem vonhatók. De ettől nem tartok, ilyen a színház.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

PREMIERPORTRÉ • ÁCS ESZTER

Berettyán Sándorral Az ember tragédiájában | fotó: Eöri Szabó Zsolt

**„Ahhoz, hogy jól tudjak teljesíteni,
éreznem kell, hogy okkal választottak
engem a feladatra. Ha ezt tudom, akkor
mindegy, hogy prózai vagy zenés anyagról
van szó. Ha bíznak bennem, akkor olyan
erőt kapok, hogy nem érzek lehetetlent.
Átmegyek a falon is! Nagyon fontos,
hogy higgyenek bennem.**

A varázslat titkát nem szabad elárulni

Ács Eszterrel hitről, bizalomról, rejtőzködésről, önismereti tréninggel felérő próbákról,
a színházi jegyszedő elszántságáról

Tennessee Williams a saját családjában megélt konfliktusokat, lélektani problémákat is megírta műveiben. Úgy tartják, az Üvegfigurák című drámájában szereplő Laurát a pszichés zavarral küzdő testvéréről, Rose-ról mintázta. A sántítással kapcsolatban a szerzőnek voltak személyes tapasztalatai, mivel a gyermekkori diftéria után újra kellett tanulnia járni. A Nemzeti Színházban Laura szerepét játszó Ács Eszter köszöni: jól van. Számára ez a próbafolyamat is olyan, mint egy önismereti tréning, bár azt is elismeri, főpróbahéten ő is feszültebb, mint máskor.

**Nem lesz könnyű párhuzamot találnunk a szerep és a játszó
személy között. Már csak azért sem, mert ritkán beszél önma-
gáról, a családjáról. Rejtőzködik? Vagy védi a magánéletét?**

– Igen, igyekszem megóvni a családomat, a magánéletemet. A színész munkájának végeredménye, az előadás sikere, a szerep hitele véleményem szerint teljesen független attól, hogy ki hogyan éli az életét a színpadon kívül. Feleslegesnek tartom összekeverni ezeket a dolgokat. A színpadi játék egy varázslat, akkor és ott létező valóság, aminek nem szabad leleplezni a titkát, hasonló egy bűvésztükhöz. Ezért nem szeretem igazán a közönségtalálkozókat sem. Megérttem, hogy a nézők kíván-

csiak, szeretnek találkozni a színészekkel, mégis nehezemre esik ilyenkor az előadásról, a szerep születéséről beszélni.

Gondolom, az ilyen és hasonló interjúkat sem szereti...

– Ha kérdeznak, igyekszem válaszolni...

Néha elég szűkszavú. Például az eddig megjelent interjúkban a szüleiéről leginkább csak annyit mondott, hogy színházi emberek...

– Igen, otthonról hoztam a színház iránti érdeklődésemet. Ebben a világban nőttem fel, számomra ez volt a természetes

Bánk bán – Bendeleiben Izidora, türingiai leány

Fehér Tiborral a Részegekben

közeg. Viszont a családom nagyon féltett a színészi pályától. Mivel az is hamar kiderült, hogy ügyesen rajzolok, jó a kéz-ügyességem, az általános iskola után Békéscsabáról Budapestre, a Kisképzőbe jelentkeztem. A képzőművészet iránti szeretetem a mai napig megmaradt, de a színház került az első helyre.

Miért féltették a szülei a színháztól? Egy festőművész élete sem könnyű...

– Pontosan ismerték a szakma nehézségeit és tudták, hogy nap mint nap mekkora áldozatokat kell hozni akkor, ha az ember hivatásként tekint a színházra. Én azonban tudtam, hogy ez az utam. Talán azért is féltettek ettől a pályától, mert túl érzékenynek, törekénynek tartottak.

Már itt is vagyunk az Üvegfiguráknál! Ebben a Tennessee Williams-darabban mondja Tom, Laura testvére, hogy ő az apjára ütött, az ő példáját követi. „Gazembernek gazember a fia!” Viszont a „színházi emberek” lánya nemcsak színész lehet! A látszatát is kerülném, hogy a munkája kapcsán a magánélete felé terelem a beszélgetést. De az biztos, jó példaképei voltak. A kezűgyességéből visszakövetkeztetve lehetett valamelyik szülő díszlet- és jelmeztervező vagy díszletfestő, esetleg maszkmester... Évekig énekelt, koncertezett, gondolom zenét is tanult, mindez arra utalhat, hogy lehettek a családban zenészek vagy énekesek is...

– A művészet különböző formái mindig is jelen voltak az életünkben. Nagyon kreatív emberek között nőttem fel. Az olvasás, az irodalmi érdeklődés természetes volt. Otthon min-

dig szólt a zene. Ennek köszönhetem, hogy elég három-négy ütem, és felismerem a klasszikusokat...

És a könnyűzene?!

– Azt is szeretem.

Persze a saját zenekar, a Pegazusok Nem Léteznek után pontosítanom kell ezt a kérdést. Valahogy így: a színházban nem vágyna zenés szerepekre?

– Nem. Az igazság az, hogy én nem tartom magam énekesnek, nem szeretem a hangomat. A Pegazusok Nem Léteznek egy nagyon különleges dolog volt az életemben, de ott se tekintettem magamra énekesnőként, inkább előadóművészként. Ahhoz, hogy jól tudjak teljesíteni, éreznem kell, hogy okkal választottak engem a feladatra. Ha ezt tudom, akkor mindegy, hogy prózai vagy zenés anyagról van szó. Ha bíznak bennem, akkor olyan erőt kapok, hogy nem érzek lehetetlent. Átme-
gyek a falon is! Nagyon fontos, hogy higgyenek bennem.

Lehetne akár egy musical- vagy egy operettszerep is?

– Legyen!

A filmezés nem érdekelné?

– Elmúltam harminc éves, és még nem forgattam. Biztos ennek is van valami oka, de talán ezt most nem szeretném fejtegetni. Azt tudom magamról, hogy a színházi tempóhoz vagyok szokva, tehát egy szerep megformálására jó esetben hat hetem van. Lassan adom ki magam. Idő kell ahhoz, hogy megnyíljak.

ÁCS ESZTER

1990-ben született Kecskeméten. A helyi református általános iskola tanulója volt. Középiskolai tanulmányait Békéscsabán és Budapesten, a Kisképzőben, a Képzőművészeti Egyetem gyakorlóiskolájában végezte. 2012–2017 között a Kaposvári Egyetem

színművész szakos hallgatója volt Vidnyánszky Attila osztályában. 2017-től a Nemzeti Színház társulatának tagja. 2011-ban alapítója, énekes és egyik szövegírója volt a Pegazusok Nem Léteznek nevű zenekarnak, amely 2019-ig működött.

A 2021/22-es évadban a *Vadászat*, az *Ők tudják, mi a szerelem*, *A kertész kutyája* című új előadásokban, valamint *Az ember tragédiája*, a *Bánk bán*, a *Médeia*, a *Csíksomlyói passió*, a *Forró mezők*, a *Tizenhárom almafa*, a *Részegek*, a *Leánder és Lenszirom*, *A sűgő* és a *János vitéz* darabokban látható.

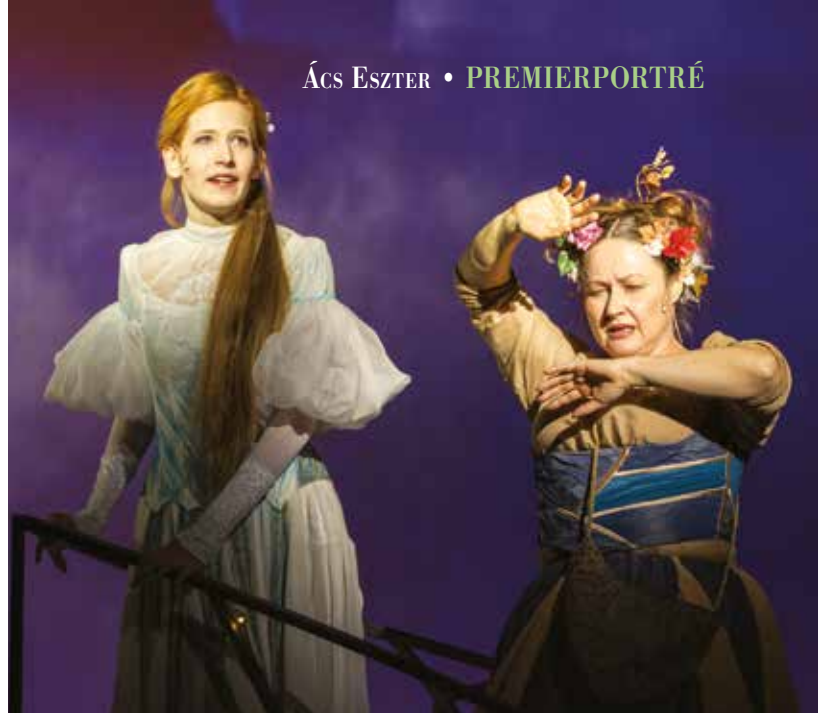
A film ezzel szemben sokkal gyorsabb, pontosabb jelenléter kíván egy színésztől. Szívesen fejlődnék ebben a tekintetben.

Amikor elsőre nem vették fel a színművészeti egyetemre – se Budapestre, se Kaposvárra – nem próbált meg valami más pályát keresni?

– Második próbálkozásra sem vettek fel, de nem volt kérdés számomra, hogy színész leszek, ez az én pályám. Végül a családom is elfogadta a döntésem, azt mondták, csak az a fontos, hogy megtaláljam a helyem, hogy boldog legyek. Minden energiámmal a színházra fókuszáltam. Felvettek a Nemes Nagy Ágnes iskola színészképzésére. Esténként jegyzetelőként dolgoztam a Katonában. Amikor csak tehettem, előadásokat néztem. Minden energiámat arra fordítottam, hogy a színház, a szakma közelében maradjak. Azt hiszem, az hozta meg számomra a változást, hogy a harmadik évben Kaposváron a felvételin Vidnyánszky Attila figyelt rám, érdekelte, amit csinállok. A figyelemről már beszéltünk, az nekem nagyon fontos.

A figyelem miatt fontos lehet a kritika is! Gondolom, olvassa, mit írnak Önről.

– Nem olvasok kritikát. Ez talán nagyképűség a részemről, de nálam jobban senki nem tudja, hogy min megyek keresztül az adott próbafolyamatban. Pontosan tudom, hogy mit rontottam el vagy éppen mi az, amit sikerélményként könyvelhetek

ÁCS ESZTER • PREMIERPORTRÉ

Szűcs Nellivel a Csongor és Tündében

tek el magamban. Bárkinek lehet véleménye a munkámról, de ha ezt mind magamra venném, akkor nem tudnék dolgozni.

Az Üvegfigurák próbái előtt megnézte a Paul Newman-filmet?

– Nem, nem. Vizuálisan nagyon érzékeny vagyok, sok mindent megjegyzek, amit látok. Nem szeretnék akaratlanul is valamilyen mintát követni. Persze, ha valaki helyett be kell ugranom, vagy át kell vennem egy szerepet, olyankor nyilván megnézem az előadásról készült felvételt, hiszen ismernem kell a mozgásokat. A felvétel hangját azonban olyankor lenémítom, mert észrevettem magamon, hogy akárcsak egy dallam, megragad a fejemben, és akarva akaratlanul úgy mondom a szöveget.

Az Üvegfigurák Laurájaként egy sérült személyiséget kell alakítania. Nem riadt meg, amikor megkapta ezt a szerepet?

– Egyáltalán nem! Sőt! Nagyon jól esett, amikor megtudtam, hogy a rendező, Eirik Stubø engem választott ki erre a szerepre. Ismert, korábban is dolgoztunk már együtt, 2019-ben az általa rendezett *Médeiában*.

A nyelvi különbség nem nehezíti meg a közös munkát?

– Ezt nem tapasztaltam. Vannak olyan alapvető emberi tulajdonságok, amelyek teljesen függetlenek a nyelvtől, a kultúrától. Ha például azt mondom – bármilyen nyelven –, hogy szerelem, azt mindenki pontosan érti.

**De vannak olyan kulturális különbségek, amelyek beza-
varhatnak. Amerikai szerző, skandináv rendező, magyar
színészek...**

– Nekem legfeljebb az volt először szokatlan, hogy Eirik nagyon más tempóban működik, mint azt eddig itthon tapasztaltam.

Psyché – a kaposvári színházszostály vizsgaelőadásában

taltam. Egyáltalán nem sürget bennünket, lassan, figyelmesen dolgozik. Ez egy repertoárszínházi működésben nagyon szokatlan.

– Apróságnak tűnhet, de a kulturális különbségek megmutatkoznak a babonáinkban is. Az *Üvegfigurák* szereplői a felkelő Holdat nézik, és akkor kívánnak valamit...

– Igaz, mi a csillaghullás idején bámuljuk az eget. De nem hiszem, hogy lényeges különbség lenne, ha a Holdtól vagy a csillagoktól várjuk a csodát. Álmodozás ez is, az is. Nincs jelentősége.

Pedig így akartam rátérni a színházi babonákra!

– Például?!

Például mi van akkor, ha leejti a példányt?

– Természetesen rálépek, ha véletlenül leejtem a szövegkönyvem, de nem babonának mondanám ezt, hanem színházi hagyománynak, és ezt igyekszem tiszteletben tartani. Olyan ez is, hogy a színpadon nem füttyölünk. Most már semmi jelentősége, de amíg így adtak jelet a zsinórpadról dolgozó kollégáknak, addig zavaró lett volna a füttyszó.

A premierajándékokról is beszélhetnénk. Milyen süteménnyel készül?

– Tényleg szeretek sütni. Persze csak akkor sütök, ha van elég időm és kedvem is. A premierajándékom még nem tudom mi lesz, de ezt is egy szép és fontos színházi hagyománynak tar-

tom. Ez jó, hogy szóba került, mert így legalább elmondhatom, hogy Blaskó Péter milyen nagyszerű ebben a műfajban is! Tőle eddig még mindig nagyon kedves és szívhez szóló üzeneteket kaptam, nagy becsben tartom ezeket a kártyákat. De most ebben a darabban nem játszunk együtt.

Tennessee Williams talán a nővére betegsége miatt sokat foglalkozott a lélektannal. Az *Üvegfigurák*, de más előadások esetében is fontos a lélektani hitelesség. A színművészetin tanultak pszichológiát?!

– Nem volt ilyen tantárgyunk, de talán nem is ez a fontos. Vegyük például a nagy klasszikusokat, gondolok itt olyan mesterekre, mint Shakespeare, Dosztojevszkij vagy Csehov, ők mindent tudtak az emberi lélekről. Egy-egy drámájuk esetében elsősorban nem tűnik egyszerűnek a lélektani folyamatok megértése, de biztosak lehetünk abban, hogy oka van minden általuk megírt szituációnak. Ezek a zenik megkérdőjelezhetetlenek számomra. Persze mi szerencsés helyzetben vagyunk, hiszen a munkánk része az is, hogy megfejtsük ezeket a kérdéseket. A jó próbafolyamat felér egy önismereti kurzussal, olyankor az ember folyamatosan analizálja önmagát is. Mikor megpróbálok megismerni valakit, megfejtetni a titkát, megérteni az igazságát, olyankor közelebb jutok a saját személyiségemhez is.

Nem érezte túlságosan kimódoltnak, mesésnek az *Üvegfigurák* történetét?

– Az *Üvegfigurák* felvállaltan önéletrajzi ihletésű mű, ezért nem kérdőjelezhetem meg a hitelességét. Viszont az illuzóri-

kusság hatja át az egész történetet. Olyan ez, mint amikor nem merjük bevallani a saját kudarainkat, inkább elhisszük a hazugságainkat.

A drámában Jim – mint egy igazi pszichológus – megállapítja, hogy Laurának kisebbségi komplexusa van. Majd azzal vigasztalja, hogy mindenkinek van valami hibája, valami defektusa. Az Ön esetében, ha lenne, mi lenne ez a hiba?

– Minden. Nagyon sokáig csak a hibáimat érzékeltem. Semmivel nem voltam elégedett. Semmit nem szerettem magamban. Csak mostanában kezdtem – így, ahogy vagyok – elfogadni magam.

Talán mert szeretik?! És így szeretik!

– Mindig is szerettek. A családomtól, a barátaimtól mindig megkaptam a szeretetet, mindig számíthattam rájuk. De most talán már jobban ismerem magam, mint fiatalabb koromban. Könnyebben el tudom fogadni, amin egyébként sem lehet változtatni.

Bölcsebb lett?

– Erről most Marilyn Monroe jut eszembe, aki mint Vad Virág azt mondja a *Van, aki forrón szereti* című filmben: Elmúltam 25 éves, az már egy negyedszázad, kezdek gondolkodni...

– Azt is mondja Jim Laurának, hogy mindenkinek van olyan tulajdonsága, ami egyedivé, különlegessé teszi őt. Eszter esetében mi lenne ez a különlegesség?

– Semmi. Azt hiszem, nincs bennem semmi olyan tulajdonság, ami miatt különleges lennék. Persze vannak erősségeim, de attól még nem vagyok különleges.

Pedig az érdekes kettősség, hogy színésznő és költő! Több dalszöveget is írt már!

– Igen, írtam néhány dalszöveget még a Pegazusok Nem Léteznek számára. Van olyan, amit elég jónak tartok, persze olyan is, amit most már magam sem értek. A dalszövegeim csak a zenével együtt értelmezhetőek. De a vers egészen más, az nagyon nehéz műfaj.

Az Üvegfigurák története szerint Jim egy gimnáziumi előadás-son még hőstenor volt. Laura dedikáltatni akarta a műsorfüzetet. Ma is divat még az autogramok gyűjtése?

– Azt hiszem, ma már nincs ennek olyan divatja, mint volt régen. Megszűnt az a kultusz, amely övezte az egykori nagyokat, Kállai Ferencet, Tolnay Klárit, Sinkovits Imrét vagy Latinovits Zoltánt...

Az Ön esetében kik voltak azok a kedvencek, akik miatt csodálta a színészek munkáját?

– Sok mindenkit kellene most felsorolnom... Ha mégis meg kellene neveznem most valakit, legyen mondjuk Vivien Leigh.

Schnel Ádám a Vadászatban

Az Előjűt a szél egyébként is megjelenik az Üvegfigurákban. Érdemes megfigyelni ennek a filmnek egy-egy jelenetét, minden a helyén van, a színészi játék, a díszlet, a jelmez, a fények mind varázslatos egységet alkotnak, pedig az akkori technika meg sem közelítette a mostani lehetőségeket. A 1930-as, '40-es években készült filmeket tényleg a legnagyobb ámulattal nézem, igazi mesterművek.

Öntől kértek már autogramot?

– Igen, kértek már tőlem, és adtam is autogramot.

De nincs rajongói oldala!

– Ez igaz, nincs rajongói oldalam, de nem is fontos. Nem az ismertség, az elismertség miatt fontos nekem a színház. De ha már szóba jött a rajongói oldal: érdekes vagy inkább riasztó, ami a közösségi oldalakon történik. Az internetnek, az okostelefonoknak köszönhetően soha ennyit nem tudtunk egymásról korábban, mégis talán még soha nem volt ilyen magányos és elveszett az ember.

FILIP GABRIELLA

fotók: Eöri Szabó Zsolt

Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo

Vadászat

Hobo – FÖLDES LÁSZLÓ HOBO | A vadászház igazgatója – BODROGI GYULA | Gondnok – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Fővadász – TÓTH LÁSZLÓ | Vadászok – SCHNELL ÁDÁM, MÉSZÁROS MARTIN, BORDÁS ROLAND | Színész – FARKAS DÉNES | Hajtók – RÁCZ JÓZSEF, KRISTÁN ATTILA | Hajtók asszonyai – GIDRÓ KATALIN m. v., BARTA ÁGNES | Tanítónő – ÁCS ESZTER | Juli – SZÁSZ JÚLIA | Robin Hood – SZÉP DOMÁN

Zenészek: GÁL ISTVÁN, GYÖRGY ATTILA, IGALI CSANÁD, KISS ZOLTÁN
gyerekszereplők: Dobai Zsombor, Gelb Ákos, Pálvölgyi Kristóf

Díszlet: Tóth Kázmér // Jelmez: Berzsenyi Krisztina // Koreográfus: Vida Gábor // Ügyelő: Dobos Gábor, Ködmen Krisztián // Súly: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

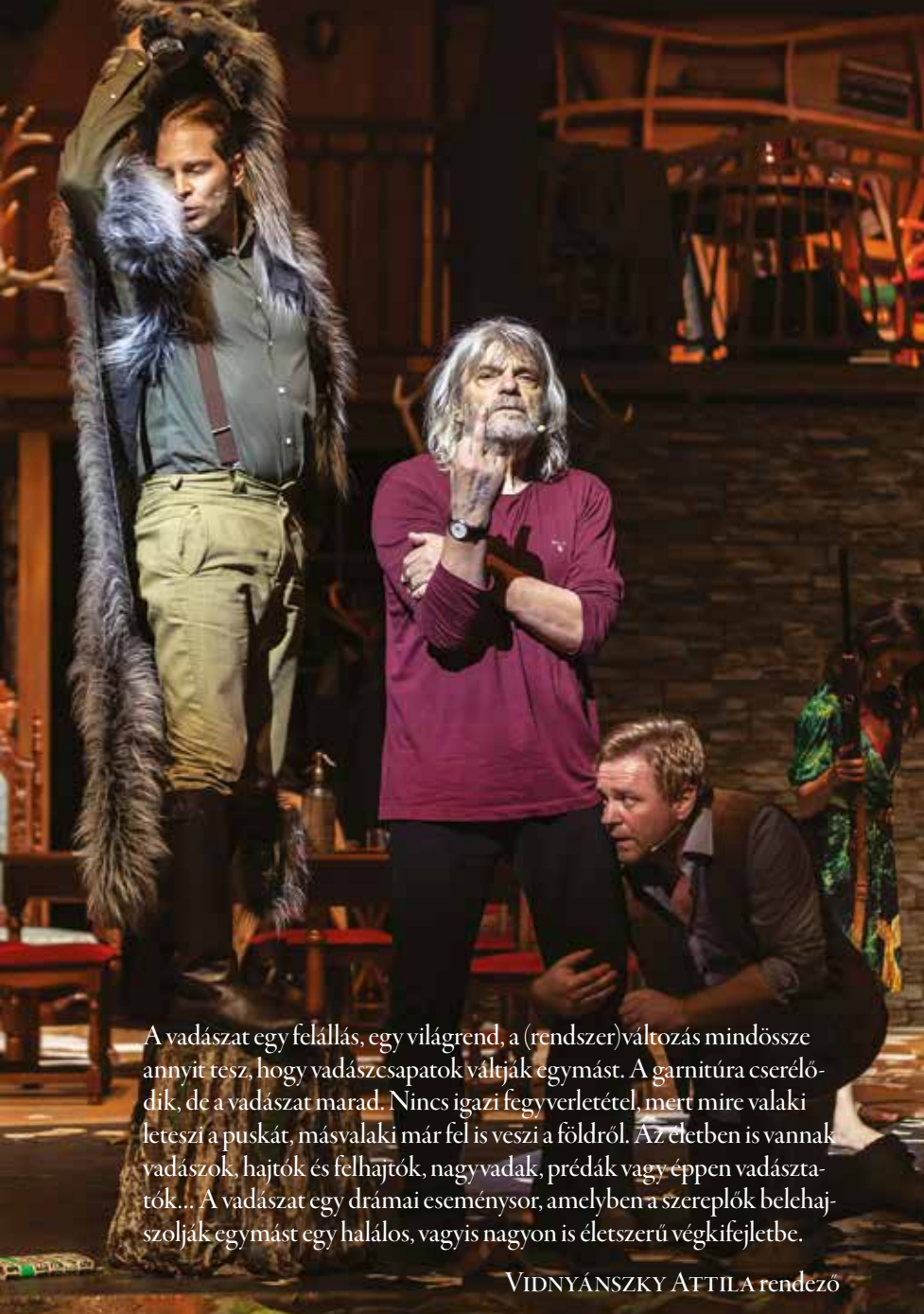
PREMIER: szeptember 29. • Nagyszínpad

fotók: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER GALÉRIA

OSZTOVITS ÁGNES

„**A halál
fenyegetésé-
ben megélt
nászéjszaka
utolérhetet-
len rendezői
remeklés.**

KERESZTES BALÁZS

„**A két fiatal
szerelmes
játéka kiemel-
kedik a har-
sány felnőttek
és a sokszor
fárasztó mel-
lékszereplők
kavalkádjából.**

Fent és lent

Második gyermekem, ki tudja, miért, nagyon nem akart megválni az anyaméhtől. Három hetet késett a születéssel. Ez idő alatt visszakunkorodó körmöcskéket növesztett, haját itt-ott elveszítette, bőre hámlásnak indult. A túlhordás következményeit két-három hét alatt eltüntettük, s hamarosan a világ is olyanak látta, mint elfogult szülei, gyönyörű, okos, kedves, életvidám kisgyerekeknek.

A túlhordás jelei mutatkoztak meg a hosszú Covid-szünet utáni *Rómeó és Júlia* premieren. Voltak felesleges körmöcskék, itt-ott hámlott a bőr, de már felsejlettek a kitűnő eladás ismérvei. Két-három jelenet folyton visszatér emlékezetünkbe, ami azért nagy szó, mert a premier után néhány remek előadást láttunk a MITEM-en, s ezek sem mosták el a *Rómeó és Júlia* emlékét.

A magyar színház történetében általában akkor vették elő a *Hamlet* mellett a legismertebb Shakespeare-darabot, ha izzott a levegő, ha volt két remek színész, aki a színpadon is szeretne volna kimondani, hogy a társa iránti szerelem mindennél előbbre való. Gondoljunk Tolnay Klárirra és Darvas Ivánra vagy Ruttkai Évára és Latinovits Zoltánra. De elővették a *Rómeó és Júliát* a rendezők azért is, mert ifjú színészeket akartak helyzetbe hozni. Zeffirelli gyönyörű filmje után mindenképpen. Ez hol sikerült, hol nem. (Egyébként Zeffirelli főszereplői sem lettek világsztárok, pedig azt jósolták a kritikák.)

Vidnyánszky Attila mindig meglep. Hol azzal, hogy felforgatja az eredeti dráma szerkezetét, hol azzal, hogy a szerepeket megsokszorozza, hol azzal, hogy megkurtítja, hol azzal, hogy feldúsítja a szöveget. Mindig egy határozott rendezői elképzelés jegyében. Ezúttal úgy döntött, hogy Shakespeare *eredeti* darabját viszi színre, mégpedig szép reneszánsz ruhákba öltözött színészekkel, tetszetős díszletek között. Shakespeare, mint tud-

Frissességteszt

„Rendezői bravúr” – mondták sokan, mikor Kenneth Branagh négyórás filmen dolgozta fel a *Hamlet*-et. Másokban joggal merült fel a kérdés: szükség van erre? Szükség van ennyi időre a *Hamlet* hiteles feldolgozásához? A választ nehéz megadni, de az adaptáció sikere mintha az ír rendezőt igazolná. Persze a 242 perces játékidő egyetlen okra vezethető vissza: Branagh feltett szándéka volt, hogy a mű teljes szövegét minden húzás nélkül, sorról sorra feldolgozza. Márpedig a *Hamlet* leghosszabb „Avon bárdjának” összes darabja közül.

Ezek a dilemmák felmerülhetnek abban a látogatóban, aki beül Vidnyánszky Attila *Rómeó és Júlia*-rendezésére a Nemzetiben. Ez ugyanis ugyanúgy négyórás, és ez könnyen sokként érheti a tájékozatlan nézőt. Persze négy óra Shakespeare az egyik legjobb dolog, amire az időnkét áldozhatjuk, fontosabb kérdés viszont, hogy a *Rómeó és Júlia* vajon igényel-e ilyen terjedelmű feldolgozást?

E darab színpadra állításának ugyanis minden esetben az a próbája, hogy milyen mértékben képes közvetíteni azt a frissességet, amelyet Shakespeare klasszikusa több mint négyszáz éve őriz. Ez a frissesség részben abból az egyszerű tényből táplálkozik, hogy a darab azon örök téma legemlékezetesebb irodalmi emlékműve, amely valószínűleg a legjobban képes felszítani a fiatal nézők érdeklődését: ez pedig nem más, mint a fiatalok szerelme. Ha van darab, amellyel meg lehet szeretetni a színházat az érdeklődő, nyitott kamaszokkal – ami a Nemzeti küldetésének sokszor hangoztatott missziója –, akkor az a *Rómeó és Júlia*. Innen csak nyerni lehet, mondhatnánk – ha pedig mégsem si-

juk, ügylet arra, hogy a Globe Színházba állójegyet váltó plebsz és a védett székeken helyet foglaló úri közönség egyaránt magának érezze az előadást. A nagy tragédiákat évekkal megelőző *Rómeó és Júlia*-ban még komolyan vette, hogy a földközeli és a magasabb szféra egyenlő súlyt kell, hogy kapjon. Hogy sokat lehessen nevetni és sokat sírni.

A fent és a lent állandó egyensúlyban tartása a Nemzeti előadásának egyik legproblematisabb pontja. Ugyanis nincs már „plebsz” a mai nézőtereken, nincs kit vaskos tréfákkal meghódítani. Aki a Nemzetibe jegyet vált, költészetre, katartikus élményre vágyik. Ami a *Rómeó és Júlia*-ból igazán maradandó, az a két fiatal egymásra találása, lángra lobbanása, gyors házasságkötése, eggyé fonódása és tragikus halála. Vidnyánszky Attila láthatóan e szál megmutatásában van igazán elemében. A szerelem gyönyörű himnuszát zengi. A halál fenyegetésében megélt nászéjszaka utólráhetetlen rendezői remekelés – mind

kerül, a néző joggal gondolhatja: a társulat kihagyta a ziccert, a rendező rosszul játszott jó lapokkal.

Szeretném azt írni, hogy nem ez a helyzet, de a feldolgozás számomra kérelhetetlen Shakespeare-rajongóként is inkább megterhelő, mintsem felvillanyozó élményt jelentett. A hosszú játékidő nem tesz jót neki: míg a *Hamlet* a főszereplő belső változása során fokozatosan halad a pusztulás és tragédia felé, a *Rómeó és Júlia* mindaddig megmarad komédiának, amíg az első vért nem ontják Verona utcáján. Mercutio és Tybalt halála hirtelen fordítja át az eseményeket a tragédia irányába, amely aztán a szerelmesek halálához vezet. Mégis, a „lassított felvételű” rendezés, amely kétségkívül meghozza gyümölcsét a második felvonásra, fárasztóan elnyújtja az elsőt, melyben az erkélyjelenet szolgál egyedüli nyugtató oázisként a kissé idétlen és modoros komédia sivatagában. Mercutio halála minden feldolgozás sarokköve, itt viszont alig tűnik ki a többi jelenet közül, bár ez magáról Mercutio játékaról is elmondható, akit elnyomnak az olyan harsányabban (túl?)játszott karakterek, mint a dajka vagy a Capulet-szülők. Tybalt halála az egyébként

a látvány, mind a koreográfia, mind a zene, mind a színészvezetés tekintetében.

Mivel az előadás végig az ellenpontozásra épül, s az egyik pólus Rómeó és Júlia, a másik pólus pedig mindenki más, így átértékelődik a szerelmeseket segítők szerepe. A Dajka (Nagy Mari) pénzéhes alkoholista, aki bármikor kész elárulni Juliát, Lőrinc barát (Blaskó Péter) pedig meggondolatlan fráter, aki nem tudja felmérni veszélyes terveinek esetleges következményeit. Leértékelődik Mercutio, Tybalt és Páris is. Hogy a szülőkrol ne is beszéljünk. Az persze nem a rendező, inkább a szerző hibája, hogy a darab végére sem tudjuk meg, miért gyűlölte egymást életre-halálra a két család. Talán csak Dante tudta, aki egykor a pokolba utalta a hasonló nevű familiát.

Shakespeare a *Rómeó és Júlia* prologusában azt ígéri, hogy kétórás lesz a darab, a Royal Shakespeare Company szövegű *Rómeója* három óra tíz perc, a Nemzeti előadása egy szünettel valamivel több mint négy óra. Ennek egyik oka a Covid miatti túlhordás. A sok egyéni ötlet, a féktelen játékos kedv kiélése, a rendező engedékenysége feleslegesen nyújtotta meg az előadást, amelynek legszebb pillanatait a két ifjú színésznek köszönhetjük. Szász Júlia gyönyörű Júlia, szüziesen ártatlan, bátor, szenvedélyes. Herczegh Péter nagyszerűen adja vissza az ifjú Rómeó szinte hisztérikus hangulatingadozását, majd megnyugvását és elköteleződését Júlia mellett. Nagy jövő áll mindkettőjük előtt...

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

gyakran brillírozó koreográfiájú darab egyik leglátványosabb része, én mégsem tudtam szabadulni a gondolattól: ebben a kulcsjelenetben miért a koreográfiát, és miért nem az érzelmeket látom?

Fontos rendezői döntés, hogy a legújabb fordítások helyett Mészöly Dezső ötven éves magyarítására támaszkodik, melyet ugyan nem érhet kritika, és ami összhangban van a játék szándékosan „emelkedett” regiszterével, felmerülhet, hogy ez nem nehezíti-e meg a befogadást a fiatalabbak számára. A koncepciónak a Nemzeti hírhedt akusztikája is ellenszegül, amely gyakran ténylegesen érthetatlenné torzítja a színészek dikcióját, pedig a konstans ritmikus háttérzene már így is kellően próbára teszi a néző idegeit.

Ezzel együtt érdemes kiemelni a két fiatal szerelmes (Herczegh Péter, Szász Júlia) játékát, amely a maga csendes természetességében kiemelkedik a harsány felnőttek és a sokszor fárasztó mellékszereplők kavalkádjából. Shakespeare szövegében a címszereplők túlnőnek a környezetükön, és ez most a színpadon is megtörténik, bár a rendezés és a többi szereplő kárán. Ironikus módon tehát a darab beteljesíti rendeltetését: a néző nem lát, nem akar látni mást, csak Rómeót és Juliát.

*a szerző irodalomtörténész,
a Négy Fal Között Olvasókör alapítója*

Médeia

Egy összeomlás végjátéka a férfivilágnak alávetett női sorsról

– Médeia megöli hűtlen férje, Iaszón új feleségét, annak apját és két gyereküket is, hogy így álljon bosszút. Itt egy összeomlás végjátékát látjuk. Médeia minden áldozatot meghozott a szerelméért: elhagyta a hazáját, apjával szemben a szerelmét, Iaszónt segítette, megölte saját öccsét, és menekülniük kellett. Végre befogadták őket, gyerekeik születtek, Iaszón mégis el akarja taszítani magától Médeiát, akiben féktelen indulatok támadnak. Büchner azt mondja az ő megnyomorított és kétségbeesésében gyilkossá váló Woyzeckjéről, hogy „mélységes szakadék az ember, és én szédülök, ha belepillantok”. Médeia is ilyen „szakadék”, és elborzadunk, miközben végigéljük a történetét. Médeia annak a példája, hogy mi minden rejtőzik egy emberben – mondja a rendező, a svéd színház egyik meghatározó alkotója, Eirik Stubø.

Vannak olyan egyetemes témák, alakok, amelyek új köntösben, többször is visszatérnek, de valójában keveset tudunk róluk, alakjukat titok fedi, viszont rajtuk keresztül magunkról, korunkról vallhatunk. Ilyen Médeia is, Euripidész – Babits szá-

vaival – „mindig modern” szerencsétlen, elárult, szerelmes asszonya, aki féltékenységből embertelen tettet hajt végre: kioltja gyermekei életét. Mindennek ellenére Euripidész megkísérli a lehetetlent, és részvétet próbál kelteni nézőiben kétségbeesett, saját démonjaival küzdő hősnője iránt. A férfivilágnak alávetett női sorsot láttatja benne.

A darab végén Médeia sértetlenül távozhat. Vajon az istenek jóváhagyták borzalmas tettetét? „Megússza” ugyan a gyilkosságokat, de egy életre tönkretette magát. Vannak más történetek, amelyekben egy nő megöli a gyermekét, de azokban a következő lépés az öngyilkosság. Médeia ennél nagyobb formátumú személyiség, nála az öngyilkosság gyávaság volna, ő súlyos vezeklésre ítéli magát azzal, hogy tovább él. De van valami, ami végig ott sejlik a háttérben: érezzük, hogy az istenek mozgatják a szálakat. Rejtély, hogy mit is akarnak. A dráma utolsó mondatai ezek: „Az istenek sokszor mást tartogatnak számunkra, mint reméltük. Sosem jön el, amire várunk. Amit nem vártunk, bekövetkezik. Ahogyan itt is történt.”

Euripidész

Médeia

Fordította: Rakovszky Zsuzsa

Médeia – SZŰCS NELLI | Iaszón – TRILL ZSOLT | Kreon, Korinthusz királya – RÁTÓTI ZOLTÁN | Aigeusz, Athén királya – SZARVAS JÓZSEF | Médeia dajkája – NAGY MARI | Médeia gyermekeinek nevelője – RUBOLD ÖDÖN | Hírnök – KOVÁCS ISTVÁN m. v. | A korinthuszi nők kórusa – SÖPTEI ANDREA, ÁCS ESZTER, LIGETI-KOVÁCS JUDIT m. v. | Médeia két gyermeke: Buzádi Buda / Sille Tomi

Díszlet: Ondrascsek Péter // Jelmez: Mészáros Zsófia // Dramaturg: Ölveczky Cecília

Rendező: Eirik Stubø

mikor? hol?

december 3. – 19 óra • Gobbi Hilda Színház

Udvaros Dorottya, Söptei Andrea

Az ajtó

Két nő szeretetküzdelve – Szabó Magda regénye a színpadon

– Az ajtó a lelkiismeret kényes zegzugaiba vezet el bennünket. Van valami benne a görög tragédiák kíméletlenségéből, ami-
ben egyszerre van jelen ítélet és feloldozás, és finoman érzé-
kelteti azt a fajta terápiát, amely által képesek lennénk jobban
megismerni, megérteni a másikat anélkül, hogy rászakítanánk
az ajtót – mondja az előadás rendezője, Szabó K. István.

Erős felütéssel kezdődik a regény: „Én öltöm meg Emeren-
cet. Ezen az se módosít, hogy nem elpusztítani akartam, ha-
nem megmenteni” – vallja meg a regénybeli író. Mintha egy
lélektani krimibe csöppennénk. A történet egy vallomás, egy
bűneset rekonstrukciója, amelyben fel vannak vázolva az érin-
tetek, a körülmények és a motivációk is... az egész a „gyilkos”
szemszögéből. Összetett önismereti kutatás ez, melyben az
emberi kapcsolatok érzékenysége, a kölcsönhatások bonyolult
rendszere és a traumakezelés egyaránt kiemelt témák.

– A történetet elmesélő író bejárónője Emerenc – mond-
ja a figurát alakító Udvaros Dorottya. – A két nő két nagyon
különböző világ. A magasan képzett értelmiségi írónővel
szemben Emerenc látszólag valóban nagyon egyszerű, kemény
és puritán ember, akinek tökéletes az igazságérzete. Milyen is
egy olyan ember, aki mindenkinek nyersen odaszól, nem rejt
véka alá a véleményét, de akit mégis – éppen ezért vagy ennek
ellenére – mindenki nagyon szeret?

Az írónőt alakító Söptei Andrea szerint sokrétű, bonyolult
kapcsolat ez.

– A sikeres értelmiségi és egy egyszerű asszony sorsa fonó-
dik össze. Van benne sokféle szín, egyfajta anya-lánya viszony
is, annak minden ellentmondásával együtt. Az a fontos, hogy
a kíváncsiság, a másik megértésének szándéka vezérli őket egy-
más felé. És ez sokszor nem könnyű. Igen, voltaképpen két em-
ber szenvedélyes egymás felé fordulása ez a történet.

Szabó Magda

Az ajtó

Emerenc – UDVAROS DOROTTYA | Szabó Magda – SÖPTEI
ANDREA | Professzor – RUBOLD ÖDÖN | Alezredes – TÓTH
LÁSZLÓ | Polett – GIDRÓ KATALIN m. v. | Sutu – SZÜCS
NELLI | A lány Emerenc – MARTOS HANGA e. h. | Unokaöcs
– HERCZEGH PÉTER | Főorvos – BAKOS-KISS GÁBOR m. v. |
Brodarics úr – VARGA JÓZSEF

Jelmez: Rátkai Erzsébet // Díszlet: Kiss Beatrix // Színpadi
adaptáció: Szabó K. István // Dramaturg: Kozma András //
Zeneszerző: Verebes Ernő // Ügyelő: Lovass Ágnes // Sógó:
Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: SZABÓ K. ISTVÁN

mikor? hol?

december 8., 23., 27. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Rocco és fivérei

Luchino Visconti Rocco és fivérei című filmjének forgatókönyve alapján

Amelie Gianelli – UDVAROS DOROTTYA |
 Özvegy Donininé, a mosoda tulajdonosa – TÓTH
 AUGUSZTA | Duilio Morini, menedzser – SCHNELL
 ÁDÁM | Morley, bokszedő – VARGA JÓZSEF |
 Rosaria Parondi – RÁCKEVEI ANNA m. v. / SZÁSZ
 ENIKŐ m. v. | Rosaria fiai: Vincenzo Parondi
 – BERETTYÁN SÁNDOR | Simone Parondi –
 BORDÁS ROLAND | Rocco Parondi – BERETTYÁN
 NÁNDOR | Ciro Parondi – MÉSZÁROS MARTIN |
 Luca Parondi – HASZON ÁKOS | Nadia – BARTA
 ÁGNES | Amelie gyermekei: Ginetta Gianelli,
 Vincenzo menyasszonya – KATONA KINGA /
 NAGY JOHANNA m. v. | Alfredo Gianelli –
 HERCZEGH PÉTER | Ivo – NAGY MÁRK m. v. |
 Rossi – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Domani
 – SZÉP DOMÁN | Franca, Ciro menyasszonya –
 NAGY JOHANNA m. v. / SZÁSZ JÚLIA

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg:
 Verebes Ernő // Szakértő: Bedák Pál ökolívó

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 3. – 18 óra • Nagyszínpad

Az előadást 16 éven aluliaknak nem ajánljuk!

Rocco és fivérei

A nagyváros elbűvöl és megnyomorít – öt vidéki fiatalember története

– Egyszerű mese ez öt fiatalember életének nagy lehetőségéről: hogyan kerülnek fel vidékről a nagyvárosba, hogyan vívják ki helyüket az életben. A családban, a szorítóban, a szerelemben – mondja Vidnyánszky Attila rendező. – Egyszerű történet, mondom, miközben a cím Thomas Mann bibliai távlatú regényére, a *József és testvéreire* utal, Rocco alakja pedig Dosztojevszkij *Félkegyelműjének* Miskin hercegével rokon. Én ezekben a dimenziókban tekintek erre a modern, rólunk szóló mesére. Ezek a srácok vidékről magukkal hozzák értékrendjüket, naivitásukat, ábrándjaikat, vágyaikat, illúzióikat, ám a nagyváros másfajta játékszabályokkal szembesíti őket. Elveszi a világot, ami neki jár – és pont az vész el eközben, ami a legfontosabb: a sze-

relem. Hiába minden győzelem a ringben, ha bemocskolódik az emberi kapcsolatok tisztasága. Épp csak megcsillan a boldogság reménye, ám a beteljesedés lehetetlen. Valóban az?

Vincenzo, Simone, Rocco, Ciro és Luca keresik helyüket a nagyvárosban. A bokszo Simon beleszeret egy prostituáltba, ám Nadia elhagyja őt, és másfél év múlva egy véletlen találkozás után Rocco és a lány között szövődik szerelem. Az egyre jobban elzúlló Simone ezt képtelen elfogadni, és végül megöli a lányt. Rocco az egyetlen, aki feltétel nélkül a bátyja mellett áll, és mindent megbocsát neki. Elemi jósága, már-már önmegsemmisítő alázata és áldozatvállalása emeli ki Roccót a környezetéből.

Szibériai sorsok

Szovjet megszállás, románok deportálása – besszarábiai tragédiák

Az előadás Besszarábia szovjet megszállása idején (1940, 1944-1991) a Dnyeszter és a Prut folyók közelében élő románok szervezett éhínséggel és szisztematikus deportálással történő kiirtására tett kísérleteknek állít emléket. Ezzel az előadással gyertyát gyújtunk a kommunista rezsim által Szibéria és Kazahsztán távoli vidékein, a szovjet Gulagon megölt, megcsónkított, megkínzott és megalázott emberek emlékére. Az áldozatok száma döbbenetes – de mi van a statisztikai adatok mögött? Egyetlen csecsemő halála is megráz minket, akit egy katona lába összezúzott, vajon mit kezdünk a számokkal: 1949 nyarán deportált 11 899 gyermeket deportáltak a szovjetek. Felfogható egyáltalán ennyi szenvedés? És hogyan „mérhető” annak a 14 033 nőnek - többségében gyermekes anyák voltak – a fájdalma, akiket ugyanebben az évben deportáltak?

A deportálásokat átélő Margareta Cemărtan-Spânu és Ion Moraru emlékiratai alapján készült színdarab erről a mérhetetlen emberi szenvedésről szól, de arról is, hogy a látszólag végtelen gonosszággal szemben a küzdelem és az ellenállás milyen erőt képvisel. A *Szibériai sorsok* azokról is szól, akik megpróbáltak harcolni a megszállás ellen, igyekeztek megvédeni a családjukat, megőrizni a „felszabadítók” érkezése előtti életformájukat. Azok közül, akik átélték a szovjet rendszer okozta szenvedéseket és terrort, nagyon kevesen vannak még velünk. Valószínűleg már nincs szükségük semmire tőlünk, még az emlékeztűnkre sem. Ezekre az emlékekre nekünk van szükségünk! Moldova legjelentősebb színházának vendégjátéka igazi különlegességnek ígérkezik.

Szibériai sorsok

Margareta Cemărtan-Spânu és Ion Moraru emlékiratai nyomán

Játsszák: OLGA TRIBOI, DRAGA-DUMITRIȚA DRUMI, TINKA MARDARI, DAN MELNIC, DIANA DECUSEARĂ, NINELA CARANFIL, NICOLAE DARIE, CONSTANTIN ADAM, ANGELA CIOBANU, ANA TKACENKO, DORIANA ZUBCU-MARGINEAN, TATIANA SAENCO, PETRU OISTRIC, ION MOCANU, GHENADIE GÂLCĂ, ALEXANDRU PLEȘCA, VALENTIN ZORILĂ, IURIE FOCȘA, MIHAI ZUBCU, SOFIA OISTRIC, IANA ONICĂ, VLAD TRIBOI, PETRA PLEȘCA, BIANCA ONICĂ.

Videó: OWH Studio // Videóprojekció: Ian Onică // Színpadi harcok: Oleg Mardari // Színpadi mozgás: Irina Slobodeanuc // Dísztet: Irina Gurin

Rendezte: PETRU HADĂRCĂ

mikor? hol?

december 8. – 19 óra • Nagyszínpad – színpadi nézőtér

a Kisinyovi Mihai Eminescu Nemzeti Színház vendégjátéka – román nyelven magyar felirattal

16 éven felülieknek ajánlott

Két Örkeny

Macskajáték, Tóték – Örkeny István két darabja látható a Nemzeti Színház műsorán

Örkeny István, az Egypercesek zseniális szerzője, a 20. század második felének egyik legnagyobb drámaírója is. Azon szerzők közé tartozik, akinek a fő művei kiállták az évtizedek próbáját, és ma is érvényesen szólalnak meg. A közelmúltunk alkotásai ezek, de mára a drámairodalom klasszikusainak számítanak. A *Tóték* és a *Macskajáték* (amelyek először prózai formában láttak napvilágot) a színházban 1967-ben, illetve 1971-ben hatalmas sikert arattak – és nemcsak Magyarországon, hanem szerte a világban. Sulyok Mária, a *Macskajáték* Orbán-

néja így jövendőt: „a *Macskajáték* talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle.” És igaza lett. És ez mondható el a *Tótékről* is.

A Nemzeti Színház 2019 decemberében mutatta be a *Macskajátékot* Szász János rendezésében, és a teátrum repertoárján 2013 óta szerepel a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház előadása, a *Tóték*, Vidnyánszky Attila rendezése. Egyedülálló, színháztörténeti pillanat ez: Örkeny két darabja egyszerre szerepel a teátrum műsorán.

Macskajáték

Orbánné – UDVAROS DOROTTYA | Giza – GYÖNGYÖSSY KATALIN m. v. | Egérke – NAGY MARI | Csermlényi Viktor – BLASKÓ PÉTER | Paula – TÓTH AUGUSZTA | Illus, Orbánné lánya – KATONA KINGA / SZILÁGYI ÁGOTA m. v. | Józsi, Orbánné veje – SZÉP DOMÁN | Cs. Bruckner Adelaida – TÍMÁR ÉVA m. v. | Pincér, Schwester – FÜLÖP TAMÁS m. v.

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Szakács Györgyi // Dramaturg: Kulcsár Edit // Zenei vezető, zongora: Károly Kati // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlygó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

december 5., 20. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra

Udvaros Dorottya, Gyöngyössy Katalin

Tóték

Őrnagy – TRILL ZSOLT | Tót – TÓTH LÁSZLÓ | Tótné – SZÜCS NELLI | Ágika – POLYÁK ANITA e. h. | Postás – RÁCZ JÓZSEF | Tomaji plébános – SÖTÉR ISTVÁN | Cipriáni professzor – KACSUR ANDRÁS | Gizi Gézáné – BÉRES ILDIKÓ | A lajt tulajdonosa – VARGA JÓZSEF | Lőrincke – SZABÓ IMRE | Elegáns őrnagy – IVASKOVICS VIKTOR | továbbá OROSZ MELINDA, FERENCI ATTILA, KRISTÁN ATTILA, GÁL NATÁLIA, VASS MAGDOLNA

Díszlet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: V. Csolti Klára // Dramaturg: Kozma András

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 18. – 19 óra • Nagyszínpad

a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház előadása

A falu rossza

Újra színpadon a legnépszerűbb és legsikeresebb népszínmű

Bátki Tercsi és Feledi Lajos esküvőjétől hangos a falu. Hangos az ifjú pár – szerelmi évdéstől és civódástól –, hangos az örömapa, a násznép, hangos, aki örül, és az is, aki nem. Hiszen nem is olyan váratlanul, de mindenképpen hivatlanul megjelenik *a falu rossza*, a méltán hírhedt Göndör Sándor, a menyasszony volt szerelme, kinek célja nem csekélyebb, minthogy meghiúsítsa az esküvőt. Nem is rossz ő igazán, csak módfelett csalódott, és ennek megfelelő mértékben – leginkább mértéktelenül – részeg is. Ez a „tünetegyüttes” épp elég, hogy kellőképpen kételkedni tudjon abban, hogy a lány mást is szerethet rajta kívül.

Igy vagy úgy, de lassan mindenre fény derül. Sikerül-e elbizonytalanítani a menyasszonyt esküvője napján? Kiderül, hogy az örömapa által felbérelt, egyenes jellemű, de kétes erkölcsű Finum Rózsi végül elcsábítja-e Göndör Sándort. Azt is megtudjuk, hogy Gonosz Pista – a név kötelez –, hogyan kuszálja össze még jobban az eseményeket. Megtudjuk, hogy Boriszka, ez az ártatlan, tiszta szívű leány miért védi mindig olyan erélyesen a falu rosszát.

Szerelmem, ármány, boroshordó, kés, pisztoly, zongora, ásó, kapa, nagyharang – a cél minden eszközt szentesít, hiszen itt senki sem most jött le a falvédőről.

A falu rossza a 19. század legnépszerűbb műfajának, a népszínműveknek a sikerdarabja. Szerzője Tóth Ede kereskedősegédből lett vándorszínész, majd költőként és népszínművek írójaként vált ismertté. *A falu rossza* a Nemzeti Színház 1874-es irodalmi pályázatának nyertese volt, és a következő évben viharos sikert aratott a Nemzetiben. Mikszáth Kálmán így írt róla: „Egy Tóth Ede kellett és egy Blaháné egyszerre, hogy a magyar népszínmű oly pompában tündököljön, mint ahogy tündökölt, s hogy ne csak gyönyörködtessen idehaza, de hódítson is.” A darabot játszották Bécsben és Moszkvában is, az elmúlt másfél évszázad alatt pedig országszerte gyakran műsorra tűzték ezt a fergeteges vígjátékot.

Tóth Ede

A falu rossza

Játsszák: SZÉPLAKY GÉZA,
HAVASI PÉTER, TAPPAI VIKTÓRIA,
VAS JUDIT GIGI, HORVÁTH MÁRK,
DÁNIELFY GERGŐ, SZEMERÉDI
BERNADETT, KÁRPÁTI
BARNABÁS, JANKA BARNABÁS,
HABODÁSZ ISTVÁN

Díszlet: Szvatek Péter //
Jelmez: Ondraschek Péter //
Rendezőasszisztens: Varga Imre
Dániel

Rendező: MÉSZÁROS TIBOR

mikor? hol?

december 27. – 19 óra
Kaszás Attila Terem

Isten bolondja II.

Berecz András estje

– Shakespeare a bolondban bölcslet lát, és sokszor éppen a bölccsel állítja szembe – mondja Berecz András, a Nemzeti Színház társulatának tagja. – Alig van drámája, amelyikben ne magasztalná fel az udvari bolondot, bohócot. Sok ember meghökkenő, kíméletlen igazságát a bolond szájára adja. Ő az, aki nem tud másképp, csak szőr ellenében simogatni. Nem a vidámsága kacagtat. Pontos ítéletei, váratlan szúrásai nevetetnek előbb, később, mikor a színpadon már csak a hűlt helye van, és ő már rég az öltözőben vetkezik, szavai akkor ejtenek gondolkozóba. Úgy, mint az „okosbolond” Barát Jóska sziporkái nehéz időkben, Gyergyóalfalun. Egyszer a milicista ráförmedt, hogy ha nem adja bé a szamarát a kollektívbe, akkor ő azt elveszi. *De jó nekem!* – így Jóska bá. *Há az méltó magának? Met lesz egy ilyen csinos milicista vejem, mint maga.* A milicista se rögtön nevetett! Talán később se. Még az is lehet, hogy elgondolkozott, de ez már az utókornak nem érdekes. Ellenben Jóska bának nagyon hálás vagyok ezért a vakmerő tréfiért.

– Csongrád megyében, Nagymágocsra volt egy Felicián nevű ferences szerzetes, akit az ávosok eltiltottak a misézéstől, ezért a piacon bábozta el az evangéliumot. „Ne tegyétek Atyám házáat kereskedés házává!” – a templomból kufárokat

kikergető Jézus szavai, ismerjük. De Nagymágocsra a kereskedés házában az Úr bolondja a róka, a farkas és a bárányka hangján hirdette az igét.

Berecz András Kossuth-díjas énekes, mesemondó, népmese gyűjtő, folklórkutató és előadóművész az *Isten bolondja* című estje a *Csiksomlyói passióban* játszott szerepéből „nőtt” ki. Az előadást először 2019 nyarán Csíkszeredában, Ferenc pápa csíksomlyói látogatása alkalmával játszotta. Az *Isten bolondja* második részéből megtudhatjuk, miért a számár a bolond ember örökös társa, hogy a betlehemesek csetlő-botló pásztoraik miatt részesülnek abból az égi adományból, hogy elsőként láthatják a kis Jézust. Lesz képmutogatás is – mit régen a búcsúban és a vásárokon: műalkotások és néprajzi gyűjtések révén híres okosbolondokról hallhatunk meséket – a feketelábú indiánok szent embereitől a leghíresebb Erzsébet-kori bolondokon át, aki Shakespeare színházi világának előkészítői volt, egészen Barát Jóskaig, Hazug Pista bácsiig és Felicián atyáig.

mikor? hol?

december 14. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

A Mester és Margarita

Bulgakov mágikus regényének színpadi varázslata

– A regényben – és az előadásban is – Moszkva 30-as évekbeli mindennapjaiba csöppenünk, de hamarosan megjelenik a mágia, aztán egy elmegyógyintézetben találjuk magunkat, és a „valóság” Jézus Krisztus és Poncius Pilátus történetével keveredik. A moszkvai-bulgakovi világból a rendszer nyomasztó voltának a megmutatása a fontos – mondja Alekszandar Popovszki, *A Mester és Margarita* rendezője. – Az előadást megszabadítottuk a „kommunista” vonaltól. Ma a liberális kapitalizmus rendszerében olyan világban élünk, amelyben sok a félelem, a frusztráció. A nézők fel fogják ismerni a rendszert, és benne önmagukat.

– A regénynek, amelynek a címében a Mester és Margarita szerepel, a főszereplője leginkább Woland. Számomra azért érdekes figura, mert nem maradéktalanul sötét jellemként gondolok rá – magyarázza a rendező. – Igaz, hogy fekete mágiát űz, és egy sor rettenetes dolgot művel Moszkvában, de Bulgakov történetében az a fontos számára, hogy a Mester végül befejezze a regényét, és újra egymásra találjanak Margaritával. Az ördög végül persze újra összekuszálja a szálakat, de az már egy másik történet...

– A Mester a bolondok házában van, ahová önként vonult be, hogy éjjel megóvja szerelmét és a készülő regényét a rend-

szer rájuk leselkedő veszélyeitől. A férfi itt kezd el mesélni egy nőről, akivel véletlenül ismerkedett meg, akivel egyetlen pillanat alatt egymásba szerettek. Amíg a férfi mesél, megtudjuk, hogy Margarita reményét veszítve égen-földön keresi. Amikor megjelenik Woland, a nő számára világossá válik, csak ez az ördögi alak fogja neki visszaadni a férfit, csak így mentheti meg a Mestert és a zseniális regényt.

A regényt olvasva könnyedén váltunk idősíkot, helyszínt, gond nélkül repülünk képzeletünkben Margaritával Moszkva felett Woland kísérteties báljára. Ez a szabad átjárás időn és téren, a váltások a valóság és az irreális között a színpadon is megvalósulnak. Hogy miként? Azt látni kell!

Bordás Roland, Szász Júlia

Mihail Bulgakov

A Mester és Margarita

Fordította: Szöllősy Klára

A Mester – TRILL ZSOLT | Margarita – KATONA KINGA / SZÁSZ JÚLIA | Woland – BORDÁS ROLAND | Korovjov – KOVÁCS S. JÓZSEF | Azazello – RÁCZ JÓZSEF | Behemót – SZÉP DOMÁN | Hella – BARTA ÁGNES | Berlioz, Rimszkij – KRISTÁN ATTILA | Ivan – MÉSZÁROS MARTIN | Stravinski, Kajafás – SCHNELL ÁDÁM | Jesua – BERETTYÁN SÁNDOR | Pilátus – RÁTÓTI ZOLTÁN | Sztjopa – SZARVAS JÓZSEF | Varenuha, Rjuhnin – TÓTH LÁSZLÓ | továbbá: Badics Luca, Barna Lili, Jambrovics Viktória, Virga Tímea, Marcell Márton, Székhelyi Dániel, Szigeti Bálint, Tóth Nikolett, Vrabecz Botond

Díszlet: Numen for Use // Díszlettervező-asszisztens: Riederauer Dóra // Jelmez: Jelena Prokovic // Színpadi adaptáció: Nejc Gazvoda // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Színpadi mozgás: Hoffmann Luca

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKI

mikor? hol?

december 28., 29. – 19 óra • Nagyszínpad

Szörényi Éva a Nemzeti Színház, Páger Antal a Magyar, a Király és a Vígszínház művésze a Beáta és az ördög című film felvételén 1940-ben | Fotó: Fortepan – Kármentő Éva

Kölcsönhatások

1901-ben mutatták be az első megrendezett jeleneteket is tartalmazó magyar filmet, *A tánczot*. Az azóta eltelt gazdag 120 év sokféle szempontból érdemes elemzésre. Összeállításunkban a főszereplőkre, vagyis a színészekre tekintünk, és arra, milyen hatást gyakorolt az új művészet, a mozi az „ösi” színházra és viszont. Egy „snittben” pedig a hollywoodi magyar színészkarriereket is megidézzük...

Színészsztori filmen – Liliomfi (1955). Krencsey Marianne, Darvas Iván, Makk Károly rendező és Pásztor István operatőr forgat | MTI Fotó: Gink Károly

Színház és Mozi örök barátsága

A mozgó fényképektől a filmsztárok kultuszáig és a megaprodukciókig

A kibékíthetetlennek tűnő ellenszenv, amelyet a mozi pusztta megjelenésével okozott a színházaknak, néhány év leforgása alatt magától feloldódott. Az első világháború előtti néhány évben a színházak tulajdonosai már nem féltek attól, hogy a gombamódra szaporodó mozik elszivárogtatják a színházak közönségét... Film és színház – párhuzamos és összefonódó világok – 120 év rövid története filmes szemmel.

Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy mindkét kulturális intézmény – a színház is, a mozi is – más és más társadalmi réteget vonz. Létezett ugyan egy nagy közös halmaz, a városi középosztály, amely mindkét kulturális szórakozásnak hódolt, azonban leginkább mindkettőre szívesen költött, különösen, hogy a mozi már akkor is lényegesen olcsóbb szórakozás volt a színháznál. A színház tehát megengyhült, még azt is eltűrte, hogy a mozi a közvetlen közelében működjön.

A VÍG MOZIJA

Az akkor legfiatalabb budapesti színház, a Vig volt az, amelyik elsőként kötött barátságot a filmmel. 1898. április 29-én

Mozgó fényképek címmel tartotta új premierjét a Vigszínház, s az új darab fontos kelléke volt egy szerelmi légyottot bemutató mozgókép, amelyet a színház a Lumière céggel lefotografáltatott, köztük egy síófoki jelenetet is. Az előadás, amelyet az első emeleti páholsor háttéréből vetítettek, tíz évig volt műsoron, közben minden mozgóképet többször lecseréltek, kivéve a síófoki epizódot, amit végig megtartottak. 1907-ben szintén a Vigben született meg a „mozi” szavunk, Heltai Jenő *Bernát* című háromfelvonásos énekes bohózatában az egyik kuplé refrénjeként.

A legmodernebb és legfrissebb stílusban játszó Vigszínház a következő években még szorosabbra fűzte kapcsolatát a film-

Filmpolitika. 1957-ben, egy évvel a forradalom leverése után – a konszolidáció jegyében – mutatták be óriási érdeklődés mellett újra a két háború közötti évek legsikeresebb filmjét, a Meseautót a Filmmúzeumban. | MTI Fotó: Fényes Tamás

mel. A színház egyik társigazgatója, Faludi Miklós szövetkezve a Diana sósborszesz gyártójával, 1911 nyarán felépítette a színház mögötti üres telkek egyikén 50 méter hosszú és 25 méter széles üvegműtermét, ahol a következő évben a Vígyszínház művészeivel csaknem kéttucatnyi filmet forgatott. A Hunnia Biográf nagy tervekkel indult. Párizsból hozattak operatőrt és elsősorban a Vígyszínház művészeivel forgattak itt bohózatokat és rövid egyfelvonásosokat, amelyek közül csupán egy, a *Keserű szerelem* maradt fenn. A Góth Sándor rendezte némafilmtekeres a magyar filmtörténet legkorábbi fennmaradt fikciós filmje, amely megőrizte a húszéves Makay Margit játékát is. Faludi bicskaja egyévnnyi sikeres munka után törött bele a vállalkozásba, amikor a tőkéstárs váratlanul kilépett a cégből, és magára hagyta a Hunnia Biográfot, amely akkor kezdte forgatni első egész estés filmjét.

LEFUTOTT DARABOKBÓL FRISS FORGATÓKÖNYVEK

A húszas évek gazdasági depressziója a filmgyártás drasztikus hanyatlásán is megmutatkozott. Nemhogy színházak, de még a korábbi független filmgyártók sem vállalkoztak arra, hogy filmeket készítsenek.

Az újabb fellendülést a hangosfilm megszületése jelentette, amikor számos országban virágzásnak indult a nemzeti filmgyártás. Ekkor találkozott újra a színház a filmmel, amikor a színpadok lefutott darabjaiból forgatókönyveket írtak. Az így született alkotások legtöbbször magukkal hozták a színpadi változat sajátosságait, sőt, sok esetben még a színészeket is, akik egy-egy darab vagy szerep népszerűségét elindították. Ezzel a szemüveggel figyelve az egyes alkotásokat, még ma is érzékelhető azoknak a színházaknak a játéktípusa és művé-

szi hovatartozása, ahonnan a történet és a színészek érkeztek. Ezek azonban elsősorban a kortárs művekre igazak, hiszen számos színpadi forrásból készült film szerzője már akkor klaszszikusnak számított, s magát a darabot is évekkel, évtizedekkel korábban játszották utoljára színpadon.

A frissen kifutott színpadi sikerek jellemzően vígjátékok és operettek voltak, de filmre vittek drámákat is. Az egyik legérdekesebb ilyen az 1936-os *Én voltam!*, amely egy az egyben a Belvárosi Színház két évvel korábbi *Vallomás* című színművének lefilmezett változata, ahol nem csak a rendező, Bárdos Artúr személye, de a főszerepet alakító Bulla Elma is azonos volt. Rajtuk kívül talán a Vaszary János és Muráti Lili házaspár az egyedüliek, akiknek filmjein keresztül még ma is tökéletesen átjön az egykori Andrássy Színház atmoszférája. A háborús évek egyik legnépszerűbb magánszínháza, amelynek Vaszary igazgatója, felesége pedig állandó színésznője volt, sok tekintetben kilógott az akkori fővárosi színházak sorából. Az igazgató felesége számára írt fergeteges „screwball comedy”-k mellett néhány meglepően erős drámát is írt, melyek közül kiemelkedik az *Egy nap a világ* című pacifista színmű, a belőle készült mozi fájó hiánya a magyar filmtörténet dokumentációjának. Azonban nem csupán ez az egyedüli elveszett magyar film: a kezdetektől a második világháború befejezéséig készült magyar filmek mintegy fele nem maradt fenn.

FILM, RÁDIÓ, TÉVÉ, SZINKRON IS

A világháború pusztítása mind a filmipart, mind a színházi világot tragikusan érintette. A két szakma jeles képviselői közül sokan meghaltak vagy nem tértek vissza, számos nagyműtű játszóhely és filmgyár megsemmisült. Az újjáépítés lassan in-

dult, a mozi és a színház összekapaszkodva, egymásra támaszkodva, majd egymással versengve kereste új helyét, néha a szó szoros értelmében.

A Vigszínház társulata például, amelynek körüli épületét 1945 januárjában bombatalálat érte, átmenetileg a Radius mozi Nagymező utcai helyiségeibe költözött, később ugyanitt működött az Ifjúsági Színház. Ahogy az élet újraindult, megnyitak a színházak és elindultak a forgatások is. Az államosítás mindkét területet érintette, de az erős ideológiai befolyást követő politikai enyhülést az 1950-es évek második felétől fokozatos nyitás, színesebb tartalom és a közönség egyre növekvő érdeklődése követte.

Az 1960-as évektől mind komolyabb problémát jelentett a színészek egyeztetése, mert a film mellett a rádió, a tévé és a szinkron is igényt tartott rájuk, ami olykor a színházi munkák rovására ment. 1959-ben ugyan megjelent egy minisztériumi utasítás a színészek filmfoglalkoztatásáról, de annak betartása a gyakorlatban nagyon nehézkesnek bizonyult. A filmgyár sokáig csak a színház hozzájárulásával kérhette fel a színészeket. Hús nappal előre köteles volt közölni a forgatás kezdetét, valamint minden hét péntekig azt is, hogy a következő hét melyik napján van szüksége a művészre. A színházaknak cserébe négy héttel előre kellett bejelenteni műsortervüket a filmgyárnak. Csakhogy a forgatásokat nagyban befolyásolta az időjárás,

a színházi műsortervet pedig a darabok előre nem látható bukása és sikere, így állandóan újra kellett tervezni a naptárakat, ami olykor mindkét oldalon komoly anyagi veszteséggel járt. Olyan abszurd helyzetek is előfordultak, mint például a *Pokol-rév* (rendező Markos Miklós, 1969) című film esetében, ahol a produkció egyeztető listáján egyetlen hét alatt tizennégy szereplő programja filmgyáron belül ütközött, mert más filmekben is játszottak, tizenhatan színházi elfoglaltság miatt nem állhattak felvevőgép elé, négyet a rádió, nyolcat a televízió kért el. Ha pedig másnap mégis ráértek, a műterem már foglalt volt vagy a partner nem tudott megjelenni.

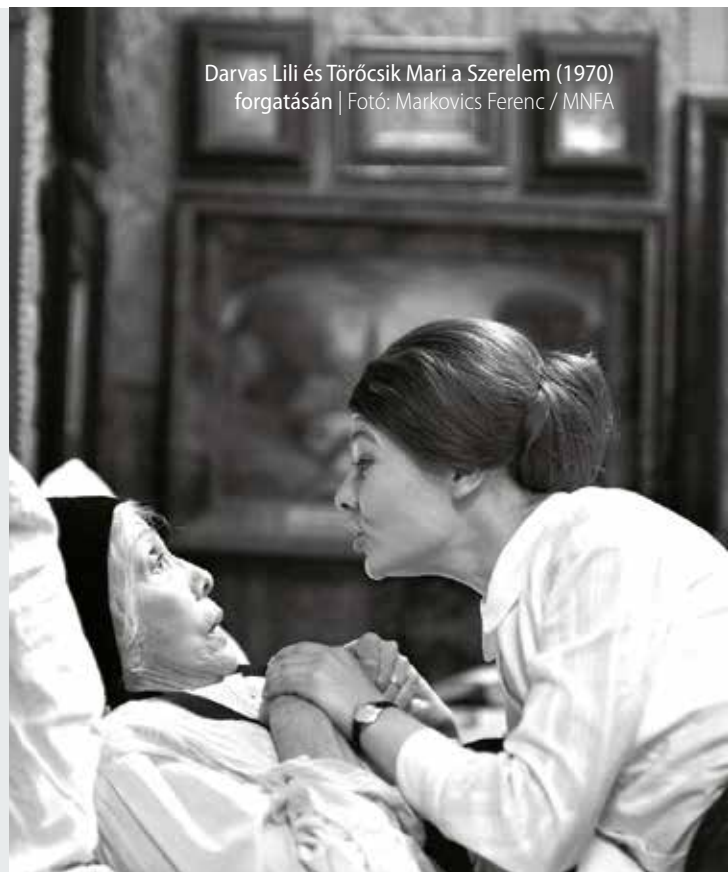
Kállai Ferenc egy interjúban érzékletesen mutatja be ugyan-ezt a problémát a színész szemszövegéből: „Reggel hétkor filmezni viszik a színészt. Tízre a színházi próbára. Kettőkor rádió. Este színpad. De miután az egyeztetők szeme előtt vonul el a színészek napi időbeosztása, hogy képesek olyan lelkiismeretlenek lenni – nem törődve a színész testi és lelki erejével –, hogy még éjjel tizenegy órára beosztják utószinkronra is? [...] És nem csak éjjel. Hanem vasárnap. És szombaton. Amikor az egész heti próba és előadás után a színész szeretné kifújni magát, akkor ezt a részt az egyeztetés észreveszi és diszponálja: »At kell állnunk éjszakára – mondják. – Másképpen nem megy!« De a produkció stábjá másnap alszik. A színész pedig bemegy a próbára és teljes értékűt kellene az anyaszínházában is nyújtania.” (Kritika, 1973/10.)

„Makk Karcsi időben kikért engem a színházból, hogy szabad legyek a *Szezelem* forgatásán. Már évek óta várta, hogy engedjék a filmet, végre engedték. Engem kikért a színháztól, szabad voltam, kiadtak, aláírtam a szerződést. De akkor szerződött a Nemzetihez Babarczy Laci, aki minderről mit sem tudott, és az akkori igazgatóm, Both Béla jóváhagyásával kiválasztott az Albee-darab [*Mindent a kertbe!*] női főszerepére. A színház az első, mondta Both, aki engem nem igazán szeretett. Nem volt mese, mindkettőt csinálnom kellett.

Reggel 6-kor keltem, 8-kor már kamera előtt álltam, 10-re bevittek a színházba, próbáltam, 2-kor vissza, lenyeltem pár falatot, forgattam, és este 7-től játszottam a Nemzetiben. Ha pedig éjszakai forgatás volt, akkor reggel 7-kor kerültem ágyba, de 10-re menni kellett próbára, bár Babarczy sokszor megengedte, hogy fél 11-re menjek. Délután újra forgatás, este előadás. Így ment másfél hónapon át.

Iszonyú sokkal tartozom Darvas Lilikének, aki segített a szövegtanulásban. Felajánlotta, hogy a forgatási szünetekben végszavaz nekem. (...) Tudja, mit csinált Lilike? Megtanulta a partnerem, Avar Pista szerepét, és eljátszotta. Játszottunk a forgatási szünetekben. Ő volt Avar Pista, én meg Törőcsik Mari.”

(részlet Bérczes László Törőcsik Marival készült beszélgetőkönyvéből)

Darvas Lili és Törőcsik Mari a *Szezelem* (1970) forgatásán | Fotó: Markovics Ferenc / MNFA

Egri (film)csillagok – forgatás közben Sinkovits Imre (bal oldalon), mellette Kovács István, jobb szélén Várkonyi Zoltán rendező
| Fotó: Fortepan – Bojár Sándor

KÖLCSONÖS ELŐNYÖK

Színház és film – a szervezési problémák ellenére – mégis erősítette egymást. A színészek ismertségén sokat lendített egy-egy sikeres filmpremier, a közönség pedig szívesen ellátogatott a színházakba, hogy élőben is megcsodálhassa a művészek játékát. A Magyar Filmgyártó Vállalatnak 1977-től már saját társulata is volt, kezdetben 10, 1985-re már 40 rendelkezésre álló, szerződéses színésszel. Az évek során egész életművek bontakoztak ki, amelyek mind a színház, mind a film világához erősen kötődtek, és számos alkotó látásmódja, tapasztalata mindkét területen inspirálóvá vált. Közülük csak egy, de nagyon fontos Várkonyi Zoltán példája, aki színészként, rendezőként, színházi igazgatóként is meghatározó volt. 1950 és 1962 között, kis megszakítással, a Nemzeti Színháznál dolgozott, 1962-től a Vígyszínház főrendezője, majd igazgatója lett. Eközben számos filmben szerepelt, és mintegy 20 filmet rendezett, többek között olyan híres adaptációkat, mint *A kőszívű ember fiai* (1965) vagy a magyar filmipar addigi legnagyobb szabású produkciója, az *Egri csillagok* (1968).

A színtársulatok titokzatos, vidám és tragikus történetei szintén minden évtizedben megtalálták az utat a nézők szívéhez. A magyar filmtörténet egyik legnagyobb közönség sikere, a *Liliomfi* 1954-ben készült el, később szatirikus hangot ütött meg az 1950-es években kitélepített primadonnáról szóló *Te rongyos élet* (1983) Udvaros Dorottya főszereplésével, legendás-

sá vált Garas Dezső és Kern András kabaréduója Sándor Pál *Ripacsok* (1980) című filmjében, de elkészült Szurdi Miklós *Hatásvadászok* (1983) és Bereményi Géza *A turné* (1993) című alkotása is.

Egyes színházak olykor maguk is szereplővé léptek elő, hiszen forgatási helyszíneként használták őket, nemcsak hazai, de itt készülő külföldi produkciókban. A kecskeméti Katona József Színház gyönyörű épülete egyenesen kultikus színhellyé vált, amely a mai napig rengeteg filmben feltűnik. Tony Parker itt készítette Richard Burton főszereplésével *Wagner* című televíziós sorozatát az 1980-as évek elején, ezt pedig újabb és újabb megkeresések követték. 2005-ben például Agnieszka Holland dolgozott Kecskeméten a *Beethoven árnyékában* című filmen, 2014-ben pedig Adrien Brody játszotta Houdinit egy minisorozatban. A magyar filmek közül készültek itt felvételek Ranódy László *Pacsirtájához* (1963), a *Hidemberhez* (rendező: Bereményi Géza), Szabó István pedig az Oscar-díjas *Mephisto* (1981) után a *Csodálatos Júlia* (2004) egyes jeleneteit is ebben a színházban forgatta.

A magyar film- és színházművészet tehát, amely az első találkozás óta szorosan együtt él, az évtizedek során sokrétű, izgalmas kapcsolatot alakított ki, amely napjainkban is folyamatosan fejlődik.

KURUTZ MÁRTON, BARKÓCZI JANKA
filmtörténész

Lefényképezett színi előadások

Amikor a film betette a lábát a színházba...

Voltak, akik féltették a színházat a filmtől, volt, aki azt mondta: a mozi csak egy új színház, semmi több. Volt, amikor egyes igazgatók tiltották színészeiket a filmezéstől, aztán belátták, jó a háznál egy-két filmsztár. A szórakoztató könnyűségektől a komoly drámák megfilmesítéséig, a némafilmtől a két világháború közötti hőskorig. Filmtörténet színházi szemmel.

A magyar mozi születését 1901-re teszi a filmtörténet. Ekkor az Uránia tetején *A tánc* című tudományos előadás illusztrálására jeleneteket vettek fel. „*Mi volt A tánc? – tette fel a kérdést a Film, Színház, Muzsika című lap 1964. 35. számában megjelent filmtörténeti összefoglalás szerzője. – Játékfilm? Dokumentumfilm? Mindenesetre egyedülálló vállalkozás volt, s a legelső hosszabb magyar film: mintegy ötszáz méter. Ez akkor világviszonylatban is kiemelkedett.*”

Bár elsősorban az Operaház balerinái szerepeltek benne, néhány jeles színművésztől is készült felvétel. Megörökítették többek között Blaha Lujza csárdását, Pálmay Ilka toborzóját és Fedák Sári angol táncát is – ám a felvételek elvesztek.

LESÚJTÓ VÉLEMÉNYEK

Magyar Bálint *A magyar némafilm története* (Palatinus Kiadó, 2003) című könyvéből tudjuk, hogy 1898-ban a Vígszínházban Blumenthal és Kadelburg *Mozgófényképek* című darabját kisfilmekkel színesítették; s az egyik betét, melyben Tapolczai Gyula szerepelt, a mű cselekményéhez közvetlenül kapcsolódott. Hat évvel később Kéméndy Jenő, az Operaház scenikusa vetítéssel oldotta meg a *Walkür* és a *Sába királynője* című Wagner-operák egyes jeleneteit. De vetítettek 1906-ban a Ki-

A Szamos-parti Hollywood egyik első nagy sikere A Tolonc című némafilm Jászai Marival (1914) | Plakát: OSZK

rály Színházban Marthon Géza *Madár Matyi* című operettjének előadásán is. A mű szövegét egyébként Heltai Jenő és Molnár Ferenc írta. A film és a színház láthatóan már korán kapcsolatba került egymással, kezdetben úgy, hogy a film színesítette a színházat.

Néhány év múlva azonban már azt találgatták a szakemberek, hogy milyen hatással lesz az új találmány a színházra. Vajon a közönség nem érzi-e szűknek a színpadi teret, s nem gondolja-e úgy, hogy a színészi alakítások természetesebbnek hatnak a vásznon; s végre a közönség is megcsodálhatja a finom arcjátékot, azokat a lelki rezdüléseket, melyeket a nézőtérrel sohasem látott. De a kockázatok is szóba kerültek. Bárdos Artúr 1913-ban a Nyugatban feljegyezte, hogy vannak „színházi emberek, kik a színháznak nemcsak üzleti versenyképességét, hanem jövőbeli létét is féltik a mozitól, és egészen komolyan panaszo-
lják, hogy a mozi teljesen ki fogja pusztítani a színházat.”

Hevesi Sándor már 1911. augusztus 6-án leszögezte a Világban, hogy nem kell a mozitól félni a színházat, mert a mozi csak egy új színház, és nem az új színház. A Nemzeti Színház rendezője szemléletes példával világította meg, hogy miben különbözik a színház és a mozi lényege: „A 19. század folyamán a színházak sokszor azt hitték, hogy akkor produkáltak

a legnagyobbat, amikor egy süllyedő hajót tudtak a deszkákra varázsolni. Ebből a rögeszméből a mozi alaposan kigyógyíthatott minden színházat.”

A korai mozidarabok szenzációs jelenetei csakhamar feladásba merültek, mert az emberek megszokták a vásznonról feljük robogó mozdonyok látványát, s valami másra vágytak. A technikai fejlődés jóvoltából a kezdeti apró tréfákból és melodramatikus jelenetekből filmbohózatok és filmdrámák születtek. Utóbbiakról Lengyel Menyhért 1912-ben – ahogyan Magyar Bálint könyvében idézi – lesújtóan nyilatkozott: *„A drámákat a moziban nem szeretem. Brutálisak, szentimentálisak és alacsonyrendűek.”*

Sekkoriban nem voltak valami jó véleménnyel a filmszkeccs műfajáról sem, ami a színház és a mozi szoros kapcsolatából született. Egyetlen kiemelkedő alkotás azért színpadra került: az Apolló Projectograph Részvénytársaság 1912. március 8-án mutatta be Molnár Ferenc a *Gazdag ember kabátja* című művét. A Színházi Hét című hetilap Molnár Ferenc az Apollóban címmel üdvözölte a nevezetes eseményt: *„Akik eddig a magán-színházak alapján állva, irodalmi fölényvel beszélgettek a szkeccsről, és hajlandók voltak stilustalan, zavart műfajnak tekinteni, azokat most végleg elhallgattatja a Gazdag ember kabátja. A modern magyar színműirodalom legragyogóbb neve, Molnár Ferenc állott ezzel a kinema-szkeccs jogosultsága mellé [sic].”*

SZÍNPADRÓL FILMRE

Az első világháború éveiben szinte valamennyi színpadi siker a mozikban is megjelent. Bár a drámaírók mindig elismeréssel nyilatkoztak az adaptációról, a némafilmek nem adhatták vissza az eredeti mű szellemét, hiszen a finom humort, a szellemes társalgást aligha tudták feliratokkal érzékeltetni. Nem beszélve arról, hogy az előzményeket sem lehetett a dialógusokba rejteni. A némafilmek nem alkalmasak arra, hogy segítségükkel a 20. század első évtizedeinek színjátszóstílusát megismerjük, hiszen a művészek a filmen teljesen más módon fejezték ki érzelmeiket, mint a színpadon. Szavak nélkül illusztrálták a bennük lejátszódó lelki folyamatokat, a filmfeliratok pedig arra szolgáltak, hogy a nézők áttekinthessék a szereplők közötti viszonyokat, tudják, hogy éppen melyik helyszínen játszódik a cselekmény; s a korszak színpadi helyzeteiben oly fontos szerepet játszó, gyakorta sorsdöntő levelek szövegével megismertessék a nézőket. Hiába árasztották el a színpadi művek adaptációi a mozik műsorát, az átlagemberek mégsem kerültek közelebb az irodalmi művekhez, a dráma cselekményével is csak nagyvonalakban ismerkedhettek meg.

A legsikeresebb filmszínészek egyike: Jávor Pál a Pusztai szél című betyárfilmben (1937)

Előfordult az is, hogy a film hűségesen másolta a színjátékot. Drégely Gábor *A szerencse fia*, mára elfeledett, de egykor világszerte játszott színművéből 1917-ben készült feldolgozás. A Színházi Élet 1917. 6. számában ezt olvasni: *„A kitűnő Uher filmgyár [...] keresve sem keresetett volna jobb szereplőket a film számára azoknál, akik a színdarabot annak idején a Magyar Színház híres kitűnő előadásában sikerre vitték. A legideálisabb szereplő a címszerepre a kitűnő Csontos Gyula. Páratlan ötletessége és színészi alakító ereje a filmen éppen olyan sikerre van hivatva, mint az eleven színpadon”.*

BESZÉLŐFILM

A színházi szakemberek már akkor foglalkoztak a hangosfilm lehetőségével, amikor még híre-hamva se volt az új találmánynak. Bárdos Artúr *A beszélő film és a színház* című írásában, mely 1929-ben a Nyugat 16. számában jelent meg, úgy vélte, hogy csak *„annyi bizonyos, hogy a jó beszélőfilmet is valamiféle tró fogja írni, olyan tró, aki a beszélő film kifejezési lehetőségeit – és korlátait is – felismerni és vállalni tudja.”* Ugyanakkor azt is megjósolta, hogy a film „a színházat akarja utánozni és pótolni”; s az a kérdés, hogy ezt sikerül-e messze elkerülnie.

Magyarországon a két világháború között nem sikerült a színháznak a filmet „elkerülnie”, hiszen *„1931 és 1944 között a magyar hangosfilm jelentős mértékben – közel egyharmad arányban (!) – a színházból vette át a műveket vagy a témákat, a színdarabokat kisebb-nagyobb átalakítással vitték vászonra, így ezek a filmek – furcsán hangzik, de így igaz: a magyar színházkultúrának*

is elidegeníthetetlen részei.” Ezt a megállapítást 2002-ben Juhász István tette a *Színház a moziban, 1931–1944* című könyvében. Bár ez utóbbi kijelentése némiképp túlzás, abban igaza van a szerzőnek, hogy a filmeknek egyes részletei „lefényképezett színi előadásoknak tekinthetők”.

Hevesi Sándor erről a kérdésről részletesen írt *Színház* címmel 1939-ben kiadott könyvében. Megállapította, hogy színdarabból készült filmnek sok változata él, „mert a filmkönyvek írói és szerkesztői némelykor szorosan ragaszkodnak az eredeti műhöz, megtartják a szerkezetet, párbeszédeit inkább csak megrövidítik,

de nem alakítják át illanóan könnyűvé és megdöbbenően sekélyé; munkájuk jóformán arra szorítkozik, hogy a színdarabot felhigítsák, térben és időben felszabadítsák, s annyi látnivalóval fűszerezék, amennyit a film megkíván. Ha ez a munka sikerül, akkor a vásznon voltaképpen színdarab-másolatot láthatunk”.

SZEREPSKATULYA ÉS HÁZI SZTÁR

Zilahy Lajos *Úrilány* című darabjából, melyet 1935-ben a Belvárosi Színház mutatott be, *Egy lány elindul* címmel 1937-ben készült filmalkotás. A legfontosabb különbséget a szereposz-

Kolozsvár, az erdélyi Hollywood

A hazai némafilmkészítés legjelentősebb alakja Janovics Jenő (1872–1945), a kolozsvári Nemzeti Színház legendás igazgatója, rendezője és színésze volt, akit a művészi filmgyártás egyik megteremtőjeként tart számon a filmtörténet.

Csepreghy Ferenc *A sárga csikó* című népszínművéből írt „moziscenáriumát” merész lépéssel elküldte a korszak piacvezető vállalatának, a Pathé-nak Párizsba. A francia filmesek csakhamar megjelentek Kolozsváron – és 1913-ban leforgatták, majd nagy sikerrel forgalmazták a magyar témájú filmet.

Janovics hamar önálló utakra lépett. 1914-től a PROJA (Projektograph Janovics), 1916-tól a Corvin Filmgyár, 1917–1920 között a Transsylvania Filmgyár vezetője és tulajdonosa volt. Rendezett, forgatókönyveket írt és játszott is, mozihálózatot hozott létre. A trianoni döntés után a román időkben a filmes vállalkozást már nem tudta folytatni (minden erejét és vagyonát a magyar nyelvű színjátszás fennmaradására áldozta). A mintegy hetven kolozsvári némafilmből sajnos mindössze négy maradt fenn. Olyan alkotások fűződnek a nevéhez, mint a *Mágnás Miska*, a *Mesék az írógépről*, a *Liliomfi*, a *vén bakancsos és a fia*, a *huszár*.

Janovics jó üzleti érzékkel vette észre, hogy a filmgyártással színészei kitörhetnek a vidéki lét elszigeteltségéből; sőt, nemzetközi sikereket is arathatnak. Olyan tehetségesnek ígérkező fiatal rendezőket vont be a munkába, mint Kertész Mihály, aki később Michael Curtiz néven az amerikai filmgyártás egyik nagya lett, és akinek nevéhez a *Casablanca* rendezése fűződik, illetve Korda Sándor, akit az angol filmgyártás atyjaként emlegetnek.

A sárga csikó forgatása Kolozsváron (1914). Balra Janovics Jenő rendező és filmvállalkozó.

A kolozsvári filmműhelyben született meg az első magyar történelmi drámaadaptáció, a *Bánk bán* (1914). Elkészült Tóth Ede *A tolonc* (1914) című művének és Csiky Gergely népszerű darabjának, *A nagymamának* (1916) a filmverziója is. Az említett filmekben Fekete Mihály, Szakács Andor, Berky Lili, Szentgyörgyi István kitűnő kolozsvári színjátékosok mellett a magyar színházművészet jelentős alakjai is szerepet kaptak. Jászai Mari *A toloncban* és a *Bánk bánban*, Blaha Lujza *A nagymamában* tűnt fel a mozivásznon. Janovics nemcsak azért szerződtette a legnagyobbakat, hogy alkotásainak reklámat csapjon – úgy vélte, hogy a film segítségével legendás színészi alakításokat rögzíthet. Nagy kár, hogy a történelem viharaiban ezek a kópiák elvesztek.

A nagymama című kolozsvári film stabja – középen ül Blaha Lujza, balról a második hátul: Korda Sándor | Fotó: OSZMI

tásban fedezzük fel, hiszen a színházi előadásból csupán négy színészt, Mezei Máriát, Páger Antalt, Rózsahegy Kálmánt és Vízvári Mariskát választotta ki Székely István rendező. De miért nem bízott Bulla Elmában, aki a női főszerepet játszotta a Belvárosi Színházban? Helyette a vonzóbb és naivabbnak tűnő Szörényi Éva szerepelt. Valószínű azért, mert Bulla 1936-ban az *En voltam* című filmben, mely Meller Rózsi *Vallomás* című drámájából készült, egy kemény, erélyes, határozott nőt formált meg. Ennek az lett a következménye, hogy ezt követően filmen már csak ilyen karaktereket bíztak rá. Érthető Csontos Gyula, Gózon Gyula és Mály Gerő szerződtetése. Ha az ő nevük a film plakátján megjelent, biztosított volt a siker. A film forgatókönyvét is Zilahy Lajos írta, bizonyítva, hogy jól ismeri a tömegekhez szóló filmvígjáték dramaturgiáját és jelenettechnikáját. A színműben egy-két ecsetvonással megrajzolt mellékszereplőit biztos kézzel formálta át a kulcsjelenetek zsáneralakjaivá. Még abba is belenyugodott, mert a film törvényei ezt kívánták, hogy felhőtlen boldogvéggel zárja a cselekményt.

Akárhogy is nézzük, az 1945 előtt bemutatott magyar filmek elsősorban szórakoztatni akartak. Feltűnő, hogy a korszak magyar mozijában nem bukkanunk nagyszabású színészi alakításokra, csupán néhány olyan filmre, melyben egy-egy művész kiemelkedő játékának lehetünk tanúi. Kabos Gyula, Törzs Jenő, Rózsahegy Kálmán, Páger Antal szerepfarmálása kitörölhetetlen érték a magyar filmtörténetben. Az alkotók nemigen kísérletezhettek művészfilmekkel, a szűk felvevőpiac megkövetelte, hogy minden leforgatott alkotás megtérüljön. Bár a Nemzeti Színház jelentős drámai színészei – Kiss Ferenc, Csontos Gyula, Uray Tivadar és Timár József – gyakran forgattak, meg kellett elégedniük szerényebb feladatokkal.

A korszak minden bizonnyal legnagyobb filmsztárja Jávor Pál volt. *„Jávor filmszínészi karrierjén, legalábbis kezdetben, egy hirtelen támadt riadalom is nagyot lendített. A színházak rettegtek a hangosfilmről, presztízsüket és színészeiket feltették tőle. [...] Hevesi Sándor, a Nemzeti Színház igazgatója például egyszerűen eltiltotta színészeit a hangosfilmről. Ez a tilalom – önkéntelenül is – a fővárosi színészeknek azt a csoportját juttatta kedvező helyzetbe, akik más színház kötelekébe tartoztak”* – írta Bános Tibor, Jávor Pál monográfiusa.

A színházak vezetői azonban hamar rájöttek, hogy a közönség a színházban is látni akarja a filmről ismert kedvenceket. Bizonyára ez is szerepet játszott abban, hogy Németh Antal Jávort 1935-ben a Nemzeti Színház társulatába szerződtette. Sok-sok konfliktust hozott azonban a filmezés: Németh egyre ingerültebben tűrte, hogy Jávor engedélye nélkül vállalt szerepeket, de hiába tiltotta meg színészenek a szereplést, a filmet végül mégis az ország legnépszerűbb színészeivel forgatták le. Jávort 1935 és 1944 között hatvanhárom filmben láthatta a közönség. Eközben a Nemzetiben eljátszotta Ibsen *Peer Gynt*-jének címszerepét, a *Rómeó és Júliában* Mercutiót és a *Nóra* Rank doktorát. Amikor 1944 tavaszán politikai okokból színpadi fellépéseitől eltiltották, s filmjeit sem játszhatták a mozik, nemes gesztussal ingyen statisztált igazgatója, Németh Antal Madách Imréről szóló életrajzi filmjében.

1945-ben új fejezet kezdődött a színház és film kapcsolatában...

GAJDÓ TAMÁS
színháztörténész

Nem elég magyarnak lenni...

Álomgyári színészkarrierrek –
„néma” sikerek, és „hangos” bukások

A 120 éves magyar mozgóképtörténete során sokan próbáltak szerencsét Hollywoodban. Amerikai karriert építő színészeink közül akadt néhány álló, de még több hulló csillag, és számtalan próbálkozás.

A *Curtiz* című filmben (rendező Topolánszky Tamás Yvan) van egy komikus jelenet. Az éppen a *Casablanca* című 1942-es klasszikust rendező Kertész Mihály (Michael Curtiz) az instruálás hevében egyszer csak éktelen angolsággal kiadja kérelhetetlen utasítását, hogy a jelenethez szüksége van néhány pocsolóra, hogy látszódjanak a szereplők lábnyomai a talajon. Csakhogy a magyart és az angolt sajátosan vegyítő Hunglisht beszélve „puddles” (pocsolók) helyett „poodles”-t (pudlikutyák) mond. De hát ő a nagy művész, a gyártásvezető máris hozatja a kutyákat. Az eredmény értetlenkedés – és persze romantika helyett amolyan tévedések vígjátéka. De nem Kertész volt a *Casablanca* stábjának egyetlen magyar származású tagja. A filmben a jovialis főpincér szerepében feltűnik Szőke Szakáll is, a Fővárosi Takarékpénztár hivatalnokából lett kabarészerző, majd német és amerikai filmek szereplője. A Grünwald Jakabként születő, akasztófahumorú színész leghíresebb szerepében is egy emigránst alakít. A *Casablancában* Carlként mutatkozik be az a magyar színész, aki Berlinből zsidó származása miatt kényszerült távozni. Kertész klasszikusának másik magyar származású szereplője a rózsahegyi születésű Peter Lorre. A Löwenstein Lászlóként napvilágot látó színész valóban filmtörténeti jelentőségű alkotásokban szerepelt. Fritz Lang 1931-es *M – Egy város keresi a gyilkost* című remekének ő a címszereplője, de a nácik elől Londonba menekülve dolgozik Alfred Hitchcockkal, majd Hollywoodban 80 filmje között olyan gyémántot is találunk, mint John Huston 1941-es *Amál-tai sólyom* című film noirja.

AZ EGYETLEN MAGYAR SZÍNÉSZ-OSCAR

Ahogy a *Casablanca* sikere mutatja: Kertész Mihály sorsát végül nem pecsételte meg a hézagos angol tudás, a magyar színészek hollywoodi ambícióit viszont alapvetően törte le a hangosfilm megjelenése. A némafilm mintha éppen nekünk lett volna kitalálva.

Kassa és Pest után Zukor hívására ment Hollywoodba Lukács Pál, akit Paul Lukasként ismert meg a világ. Mindmáig egyetlen magyar színészként 1943-ban az *Őrség a Rajnán* című filmben nyújtott alakításáért Oscar-díjat kapott. A képen filmbeli partnerével, Bette Davisszel.

Annál is inkább, mert a magyar szó, pontosabban a magyar mint márka egyáltalán nem hatott idegenül Hollywood hajnalán. Két nagy filmstúdiót is hazánk fiai alapítottak. „*Nem telik el óra úgy, hogy a világ valamelyik mozijában ne tűnne fel az a név a vásznon, hogy William Fox*” – kérkedett a 20th Century Fox stúdiót létrehozó, eredetileg tolcsvai Fried Vilmos. „*Nem elég magyarnak lenni. (...) De segíthet*” – mondta az anekdota szerint a Paramount Picturest alapító, szintén Borsod-Abaúj-Zemplén megyei (ricsei) árva fiú, Zukor Adolf, vagy ahogyan Hollywoodban ismerték Adolph Zukor. Utóbbinak köszönheti álmagyári pályafutását Lukács Pál, aki többek között Faragó Ödön kassai színháza és a pesti Vig után engedett Zukor hívásának. 1943-ban az *Őrség a Rajnán* című filmben nyújtott alakításáért Oscar-díjat is kapott. Karrierje azért is számít kivételesnek, mert a filmvásznon és a Broadway-n is megállta a helyét. Feltűnik például a korabeli kasszasikerben, Elvis Presley 1963-as *Acapulcói kaland* című egyényári filmjében.

DRAKULA (IS) MAGYAR

De a hollywoodi magyar színészek sorában a legismertebb figura Blaskó Béla. A lugosi népbank igazgatójának fia szokványos erdélyi színészkarrierbe kezdett az 1900-as évek elején: Temesvár, Debrecen, Szeged, majd a pesti Nemzeti Színház.

Magasból a mélybe

A (rész)sikerek mellett sok idehaza meghatározó színészünk tapasztalta meg, hogy az amerikai álom könnyen rémálommá válhat. A legkeményebb talajra talán Kabos Gyula érkezett a tengerentúlon. Amikor 1939-ben feleségével behajóztak New Yorkba, egy újságíró a magyar Chaplinként fogadta, de rá jellemző humorával már ekkor megfogalmazta legfőbb nehézségét: „*Kitűnően beszélek angolul, csak az a baj, hogy itt Amerikában senki sem érti meg, hogy mit akarok mondani. Pesten istenien éltem ezzel az angoltudással.*” A *Hyppolit*, a lakáj sztárja Amerikában eljelentéktelenedett. Szomorú sorsának elkésérítő mozzanata, hogy sírjára tévedésből a Kobas szót írták.

A történelem viharai miatt kényszerült a Tanácsköztársaság után határon túlra, majd a második világháborút követően Dél-Amerikába és az Egyesült Államokba a Víg és a Nemzeti Színház egykoron ünnevelt színésze, Beregi Oszkár. Okkal reménykedhetett abban, hogy karrierje töretlen marad. A két világháború között ugyanis már megjárta Hollywoodot, ahol előbb a Universal filmgyárban *A szerelem tolvaja* és a *Pillangók az esőben* című filmek egy-egy főbb szerepét is eljátszotta. Később átszerződött az MGM filmgyárba, ahol szerepelt az *Égő erdő* című moziban, majd megkapta egy United Artists-produkció, a *Kaméliás hölgy* férfi főszerepét. Beregi Oszkár második világhéges utáni visz-

zatérése Amerikába azonban kudarcba fulladt: a Pesten és Berlinben is sikeres Rómeó, az egykoron német és osztrák filmekben – például Fritz Lang rendező *Dr. Mabuse végrendelete* című 1933-as némafilmjében – játszó Beregi egyetlen öröme Hollywoodban az lehetett, hogy fia, Oscar Beregi jr. valamennyire megtalálta a helyét az amerikai filmgyártásban, még ha inkább televíziós szerepeket is kapott – például *Columbo* és *Kojak* epizódokban.

A második világháborút követő, magyar menekült-hullám vetette New York partjaira a magyar filmbálványt, a Major Tamás által vezetett Nemzeti Színházból sértetten távozó Jávor Pált. 1939-ben még Karády Katalin oldalán ő az álompár férfitagja, hét évvel később Kaboshoz hasonlóan bizakodva nyilatkozik a lehetőségek hazájába érve: „*Végtelem boldog vagyok. Ittasnak érzem magam, hogy ennek az impozáns, minden képzeletet felmutató országnak földjére léphettem.*” A néhány szavas angol tudása azonban az ő sorsát is megpecsételi, mindössze két filmben kap szerepet. *A nagy Caruso* és a színész élete szempontjából is áthallásos című *Párizsi megbízatás – Budapest nem felel* nyilvánvalóan csalódást jelent Jávor számára. Szerény körülmények között él, végül 1957-ben tér vissza Budapestre. Szeretett Nemzeti Színháza két évvel később szerződötteti a nagybeteg művészt, de romló állapota miatt a színpadra már nem tud fellépni. Filmes pályafutása is hasonlóan szomorú zárlatba torkollott: 1958-ban Várkonyi Zoltán készít vele próbafelvételeket a *Sóbálvány* című filmjéhez, de a forgatást Jávor Pál már nem éli meg.

A magyarországi sikereket Amerikában nem tudta megismételni korának két férfisztárja, Beregi Oszkár és Jávor Pál. Balra: Beregi Rómeó szerepében Berlinben, Max Reinhardt színházában; lent Jávor Pál Bajor Gizivel 1941-ben Ibsen Nórájában, a Nemzeti színpadán. | fotók: OSZMI

Talán a leghíresebb, a bulvárlapok pletykarovataiban is főszerepeket vállaló hollywoodi magyar: Gábor Zsazsa. Az életmű: 1935-től 1996-ig megszámlálhatatlan filmszerep, közben kilenc férj...

De miután nemcsak az első világháborúban, hanem a Tanácsköztársaságban is szerepet vállalt, elhagyta Magyarországot. Bécs és Berlin érintésével Amerikában telepedett le. Az angolul bajlódó magyar emigráns színészekkel létrehozta a Magyar Nemzetiségi Színházat, és az Egyesült Államokban elsőként ő állította színpadra *Az ember tragédiáját*. 1927-ben felkérték a *Drakula* című Broadway-darab címszerepére, és ez megpecsételte a sorsát. Ha van ember, akit beskatulyáztak, az Lugosi Béla volt. Villanó, titokzatos tekintete a Universal stúdió egyik sikerbrandje lett. Az ekkor rendkívül népszerű horror műfajának elsőszámú arcává vált. Háborús sérüléseit azonban előbb fájdalomcsillapítókkal, majd morfiummal enyhítette. Utóbbi lett a vámpírfilmek sztárjának veszte

DÍVÁK SIKERE

A magyar divák viszont sokáig megállták a helyüket Amerikában. A némafilmnek köszönhetette mozis karrierjét Bánky Vilma. A gépirólányból lett sztár lába előtt hevert Hollywood, a korszak kiemelkedő filmszínésze, Rudolph Valentino partnere

reként tűnt fel *A fekete sas*, majd *A sejk fia* című kasszasikerekben. 1925-től tartó ragyogását a hangosfilm megjelenése halványította el. Két „hangos” bukás után elfordultak tőle a stúdiók, de a színpadon továbbra is látható volt. Ilona Massey viszont megtalálta a hangját a filmvászonon. A Hagymási Ilonaként születő, majd nevét még Magyarországon az elegánsabbnak ható Hajmássyra változtató táncos-énekes 1938-tól – főként az MGM Stúdió gyámsága alatt – igazi ünnepezt szépséggé vált. A 40-es évek kém- és rémfilmjei között találunk egy nagy találkozást is: az 1943-as *Frankenstein találkozik a Farkasemberrel* című opuszban Lugosi Bélával együtt rémisztgették a mozik népét.

Gaal Franciska nevét is kevesen ismerik idehaza, holott valószínűleg az egyike a kétpólusú világrend legnagyobb kedvenceinek. Egyszerre éltette Hollywood és Sztálin elvtárs. A bájos naivára már Molnár Ferenc is felfigyelt, hiszen az ő számára írta az *Ibolya* és *A jótündér* című drámák főszerepét. A kibontakozó berlini karrierjének azonban az 1930-as évek fasizálódó Németországában, majd a zsidótörvényeket bevezető Magyarországon sem lehetett tere. A Paramount Pictures filmgyárban készült első amerikai filmje, az 1938-as *Kalózkisasszony* Cecil B. DeMille rendezésében viszont megalapozta nemzetközi elismertségét. Ennek is köszönheti, hogy a Magyarországot megszálló szovjet csapatok megkülönböztetett bánásmódban részesítették, és szovjet turnét szerveztek neki. A női vonalat erősíti az eredetileg Gábor Sáríként feltűnő, majd igazi celebbé váló Gábor Zsazsa is, aki első hollywoodi szerepét az 1935-ös *Lovely to Look at* című filmben kapta. Az énekes színészért valóssággal rajongtak a nézők és a rendezők. A John Huston rendezte *Moulin Rouge*-ban főszereplőként, majd az 1953-as *Lili* című musicalben Mel Ferrer partnereként tűnt fel. Öt évvel később a korszak egyik zsenije, Orson Welles is szerepeltette *A gonosz érintése* című film noirban, de Gábor Zsazsa film- és magánéleti szerepeinek se szeri, se száma. Welles filmjét követően még 65 moziban szerepelt (és összesen kilenc férje volt).

Az utánuk következő magyar színészek általában nem tudnak kitörni a nyelv fogságából. A hazafias lelemény sokak magyar gyökereit kutatja ki: Tony Curtis, Peter Falk, Goldie Hawn, Drew Barrymore, Kate Hudson és Mariska Hargitay, de azért ők mindannyian ízig-vérig amerikaiak. (Vagy angolok, mint Rachel Weisz.) A Hollywoodban karrierre vágyó magyar színészeket azonban a hangosfilm megjelenése után leginkább a bevándorló gyökerű, vagy az angolt második nyelvként használó karakterek megformálásában láthatjuk viszont, kizárólag mellékszerepekben. A közelmúltat tekintve pedig Görög Zita, Dobó Kata, Ubrankovics Júlia, Kamarás Iván, Fenyő Iván és megannyi magyar ajkú színész számára Hollywood továbbra is pusztán álomgyár marad.

LUKÁCSY GYÖRGY
filmkritikus

Kényeskedők

A kosz alatt is zöldesen csillogó Csepel teherautó peckesen gurul be az uradalmi majorba. Ami immár a szövetkezet központja. Elöl a kúria. Négy sarkában lakoszoba-bástyák lőréssel. A lőrésen verebek. A vakolat hullik. Látni a stukatort. Jobbra egy hosszú épület. Kihallatszik belőle a nyerítés. De ablakok is vannak rajta, mert a cselédszállásból lett az istálló. Hátul karám, kocsiszín, pajták, hombárok. Jobbra sérűskert kazlakkal, középen fűrott kút. Folyik belőle a víz. A szobányi tócsában kacsák fürödnek.

A volt kúria ajtajában megjelenik egy cigarettát sodorgató, meggyötört arcú kis ember. Tóth Bandi, az elnök.

Felhő Vilmos, a vezető színész-rendező elindul felé, s közben keresi a terített asztalt. A legutóbbi helyen is fehér kenyérrel, szalonnával, kolbásszal, főtt tojással, juhtúróval várta őket. De legalább egy kupa bor meg egy kosár pogácsa mindenhol dukál a pesti művészeknek. Itt nem lát asztalt. Kézét ráznak.

– Nem tudta, hogy jövünk? – kérdi Felhő az összeráncolt homlokú Tóth Banditól.

– Hogyne tudtam volna! A szövetkezet DISZ szervezete vállalta, hogy emeli a tagság kulturális színvonalát, ezért kértük a megyei tanács népművelési osztályát, hogy közvetítsen ki nekünk egy előadást.

– Akkor miért nem örül, hogy itt vagyunk?

– Örülök én... Csak... Hát jöhettek volna legalább egy hónappal később. Le is mondtam volna...

– Most jöttünk, mert ilyenkor még süt a nap. Októberben már nagy esők vannak. Nem lehet szabadtéri előadást megkockáztatni.

– Igaz. De az egész tagság dolgozik. Szorít az idő. Meg a norma. Törik a kukoricát.

– Fél három van. Hatkor kezdünk. Addigra be lehet rendelni őket.

– Be. De a norma! Esetleg kukoricatörés közben előadhatnának nekik. Odagurulnának a tábla szélére, és...

– Ki van zárva! Nem egy tinglitangli darabbal jöttünk. Teljes figyelmet követel a megértése. És a színpadot sem tudjuk kivinni. Apopó: hol a színpad?

– Nincs.

– A megrendelőn az állt, biztosítanak épített színpadot!

– Hát... Van színpad. De csak úgy, ahogy szokott lenni. Érti?

– Nem én.

– Van, mert vállaltuk. Ezért lennie kell. Ha nem lenne rendben a teljesítés, nem kapnánk a kedvezményes hitelt. Megvan hát a színpad, a lábas pajta, a gyapotmagtalanító. Papíron.

– Nem féltik a bőrüket? Nincs ellenőr, aki utánanézhethet a teljesítéseknek?

– Van. A megyei tanács mezőgazdasági osztálya. De nem küldik ide az emberüket, mert tudják, hogy nem találna semmit, így ők is bajba kerülnének, mert a hitel kell, hogy életben maradjunk, és ha bukik a szövetkezet, bukna ők is. Művész úr, nem tudnák színpad nélkül előadni azt a darabot?

– De, igen – mondja, nagyot fújva Felhő. – Van szép gyepek?

– Még mennyire, hogy szép! Jó zsíros a birkaganétól. Kihajtuk rá a nyáját.

– Akkor már inkább a plató.

– És miféle műsort adnának elő?

– Molière komédiája. *Kényeskedők* a címe.

– Ez a Molijé szovjet?

– Francia. Háromszáz éve élt.

– És a színdarab olyan proletáros-féle?

– Amikor Molière megírta, még nemigen voltak proletárok. Viszont tisztos munkától irtózó arisztokraták meg gazdag, úrhatnám és finomkodó polgárok annál inkább. Őket gúnyolja ki.

– Az jó. Itt is volt egy arisztokrata, Ungváry méltóságos úr. Még a koalíciós időkben elszökött Kanadába. Gazdag polgárok nem voltak. Gazdag parasztok... no, azok annál inkább! De mind felkerültek a külaklistára. Mentek a Hortobágyra, rizset ültetni. Ők már nem fogják látni ezt előadást. Nem tanulhatnak belőle.

– Majd talán eljutunk hozzájuk is.

– Felhő elvtárs, nem tudnának később kezdeni?

– Mikor?

– Úgy tízkor. Mert az embereim látástól vakulásig dolgoz...

– A sötétben?

– Odaáll a teherautó és bevilágítja a színpadot.

– De a színpad magán a teherautón lesz!

– Akkor... petróleumlámpákkal...

– Szó sem lehet róla. Tűzveszélyes. És a színművészet amúgy is nagyon érzékeny dolog. Ha nem látják jól egy színész mimikáját, gesztusát, sérül a művészi befogadás.

– Aha, a befogadás...

Az elnök elhúzza a száját. Kiesik belőle a még meg nem gyújtott cigaretta. Gumicsizmája orrára. Óvatosan lehajol, összecsapja a dohányszemecskéket, visszatölti a hüvelybe.

– Színész elvtárs, nem segítenének a kukoricatörésben? Úgy hamarabb végeznénk el a mai adagot. Bejöhethetnének az emberek... hatra... hétre.

– Nekünk a színpadi produkció: munka. Azzal kell foglalkoznunk. Nem fáradhatunk el előadás előtt. Nem tudnánk a darabra összpontosítani.

– Vagy esetleg lapátolhatnák a trágyát! Ahho' ki sem kell menni a majorból. Tudok maguknak munkagységet elszámolni, ne féljenek!

– Elég! Indulunk vissza!

**„Felhő kinyitja a szemét.
A pártiroda előtti dikón fekszik.
Egy számár nyalja az arcát.
A számról leugrik az elnök.
– Ébredjenek színész elvtársak!
Kezdődjék a produkció!**

A díszkapun az országvezető képe virít, amint búzakalászt vizsgál. A felirat: „Nem elég, hogy minden ember akarjon valami jót, az kell, hogy együtt akarják ugyanazt a jót! Akkor fejlődik a társadalom!” Az idézet pontatlan, ráadásul nem Marxtól származik, hanem Kanttól, de a régi-új napszámos-munkaegységesek úgysem néznek ennek utána. Akinék figyelnie kéne az ilyen hibákra, az követte el magát a hibát. A függetlenített alapszervezeti titkár. Most a diadalkapuban állja el a Csepel útját. A trupp nagyot zökken. Felhő kiszáll a fülkéből. A másik nem engedi, hogy elkezdje a méltatlankodást.

– Főszínész elvtárs, ne hagyjanak itt minket! Talán egész életükre szóló élményhez jutnának dolgozóink, ha megnézhetnék az előadásukat! Talán lelkes színházba járóvá válnának!

– Igaza van, kedves...

– Balogh József vagyok, a párt helyi megbízottja.

– Kedves Balogh elvtárs, igaza van, de tiztől nekünk nem jó a kezdes! Kukoricát törni, birkát ganézni nem szeretnénk. Nem azért, mert derogálna...

– És enni? Nem szeretnék pár falatot bekapni?

– Ami azt illeti... – és miközben meglágyul Felhő arca, a trupp sóváran pillant le a platóról.

– Készítettem beregi kiflit. Három szakajtókosárral!

– Kiflit? Hát, az sem rossz éppen...

– Ez nem péki kifli! Beregi! A tésztájában tepertő van, és szilvalekvárral van megtöltve.

– Jól hangzik. Pláne, ha egy korty pálinka is van hozzá.

– Pálinka nincs. Skót whisky van. Még Ungváry gróf készletéből. És szódával is szolgálhatok.

– Nincs ellenünkre a whisky.

– Örömmel hallok! Majd a hűvösben poharazgatva megtaláljuk a módját a fellépésnek is.

A whisky remek. A beregi kiflire már jelző sincs. A színészek isznak és falnak. Balogh süttet egy újabb adagot. Azt viszont nem várja meg, hogy dalolásba forduljon a jókedv. Feláll, és tiszteletteljesen figyelmet kér a társaságtól.

– Művész elvtársak! Még nem múlt el az a láz, amivel a magyar kulturális élet válaszolt Vaszilij Akszajev eposzára. „A Távol Moszk-

vától egy új Háború és béke” – mondta Révay elvtárs. Az ilyen nagy művek megrázzák az olvasót. Az írói vénával rendelkezőt pedig megrettentik. Hogyan is lehetne Akszajev vagy Gorkij nyomába érni? Ám, furcsamód, munkára is ösztönzi. Drága elvtársak, én is megírtam a magam régényét. Nem a tajgában várost építő mérnökről, hanem egy kelet-magyarországi szövetkezet párttitkáráról szól, és nem hétszáz, csak százhusz oldalas, de, s remélem ez ki fog tűnni, ugyanazt a jövőbe vetett hitet hirdeti. Címe: *Távol Budapestől*. Szeretném, ha most meghallgatnák.

A színészek tanácstalanul néznek Felhőre, aki csuklik egyet és bólint:

– Ha van még whisky, meghallgatjuk.

Magyarország Ferrari Violetta-ba szerelmes. Aki egyszer látta – és mindenki látta, ha színpadon nem is, a filmvászonon – macskaszemét, Tatjana Larina-arcát, fürtös haját, nem tudja kivenni a fejéből. Felhő annyira megveti ezt a rajongást színésztársa iránt, hogy folyton becsmerli a rajongókat és magát Violetta-t. Ha ébren van. Ha alszik, csak róla álmodik. Mint most is. Violetta Teleki Mari-ka szerepében érkezik a Vörös Traktor sporttelepéről. Büszkén, magabiztosan. És nem lép – üszik. Ez a kiűzés lejátszódik vagy tízszer az álomban. A filmbeli pontos másaként. Aztán viszont nem a Rác Pistát játszó Soós Imrébe ütközik. Hanem Felhőbe. Akivel, megint ellentétben a filmmel, nem lekezelően beszél, hanem csillogó szemmel, vágytól éhesen. És már öleli, csókolja is szerelmét. Felhő érzi, ahogy a nő melle az ő mellkasához szorul, ahogy karja a vállait öleli, ahogy ajka az ajkához tapad, ahogy a nyelve... A nő nyelvén édes a nyál. És feltűnően nagy ez a nyelv. Felhő kinyitja a szemét. A pártiroda előtti dikón fekszik. Egy számár nyalja az arcát. A számról leugrik az elnök.

– Ébredjenek színész elvtársak! Kezdődjék a produkció!

– Mif... miféle produkció?

– Ma reggel egy órával hamarabbra hívtam be a tagságot. Hogy munkakezdes előtt megnézhessek ezt a Molijét. Mosakodjanak meg a kútnál. Van kitéve szappan.

A plató-színpadon játszó színészekkel együtt éled fel a közönség. A Mascarille-talakító Felhő először mintha egy búraba beszélne, aztán már hallja saját szavát, s végül már élvezi is, ahogy mondja őket, ahogy mozog közben. A földön ülő publikum a szemét törli, ásít, de soknak tátva is marad a szája. Gorbibus végső átkozódása után viszont nem csattan össze egyetlen tenyér sem. Felhő biztatva néz az elől ülők szemébe. De azok mozdulatlanul ülnek, vagy az állukat vakarják.

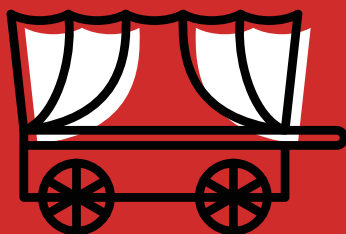
– Emberek, nem értették a darabot? Nem tetszett? – kérdi kétségbeesve Felhő.

Már oldalaznának el az előadók, mikor egy kopott karimás öreg parasztember megszólal:

– Ha’ nekem igazán tetszett! Főleg ahogy az a Kati nevezetű fehérnép tette-vette magát. Mé’rá van nekünk is egy Katink! Az is éppen ilyen rátarti vót! De csak vóóót! Amíg Popánszki Elek fia... nem a kancsal, hanem a vörös hajú, az meg nem csöcsörészte a budi mögött... És nem csak megfogdosta, mert... – és ekkor felharsan a nevetés. Színészek és közönség együtt kacag.

Déryné

program

Színház mindenkinek!

deryneprogram.hu

Jelenet a Zoltán-újratemetve című előadásból. A darab bemutatója 2013-ban a Zsámbéki Színházi Bázison volt, majd bekerült a Nemzeti Színház repertoárjába

IN MEMORIAM

Életének 73. évében, október 28-án hunyt el Zelei Miklós író, költő, újságíró hosszan tartó, súlyos betegség után. 1948. november 8-án Kiskunhalason született. Pályáját a hetvenes években újságíróként és szerkesztőként kezdte, dolgozott a Magyar Hírlap, a Látóhatár, a Délmagyarország lapoknál. Irodalmi munkásságából tizenhét kötet született. Szerzőtársával, Gazsó L. Ferencsel már a rendszerváltás előtt tényfeltáró riportregényekben mutatta be az államszocializmus valódi arcát. Munkásságát többek között Pro Literatura Díjjal, Külhoni Magyarságért Díjjal, 2013-ban pedig a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével ismerték el.

Az abszurd valóság költője

– Zelei Miklós nemcsak világosan látta, hogy a kommunista rendszer miféle pusztítást okozott az emberek életében, hanem azok közé az írástudók közé tartozott, akik erről a veszteségről felelősséggel és hitelességgel be is számoltak – fogalmaz Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója. – Sok műve közül pontos bizonyíték erre a Gazsó L. Ferencsel közösen írt *Őrjítő mandragóra*, amely a „legvidámabb barakk” politikai pszichiátriájának poklába vezeti el az olvasót. De ugyanilyen a ma Szlovákia és Ukrajna határán lévő, az államhatárok által szétvágott Kisszelmenc és Nagyszelmenc története is, amelyről a *Kettévágott falu* című szociográfiája szól. Ez alapján írta meg Miklós a *Zoltán újratemetve* című darabot. Az általa találóan tragigroteszknak nevezett művet a beregszászi társulatommal és a Nemzeti Színházzal együttműködésben mutattuk be a rendezésemben. Az előadással sokfelé turnéztunk Magyarországon, sőt a cseh-osztrák határ által kettévágott Gmünd–České Velenice fesztiváljára is meghívást kaptunk. Nagy megtiszteltetés volt számomra a közös munka egy tudós újságíróval, aki költői és színpadi víziókká tudta alakítani a valóságot, hogy azt minden abszurdításával együtt felmutassa nekünk.

1958

Ibsen: Peer Gynt (Solvejg) – Ladányi Ferenczel
(rendező: Gellért Endre)

1959

Arbuzov: Tánya (Tánya) – Bara Margittal
(rendező: Grigorij Konszkij)

Shakespeare: Romeo és Júlia (Júlia) – Sztankay Istvánnal
(rendező: Major Tamás)

1971

Hauptmann: A bunda (Wolfné) – Bodrogi Gyulával
(rendező: Verebes István)

1972

Albee: Mindent a kertbe! – (Jenny, Richard felesége) – Őze Lajossal
(rendező: Babarczy László)

Shakespeare: Lear király (Bolond) –
Blaskó Péterrel (rendező: Bocsárdi László)

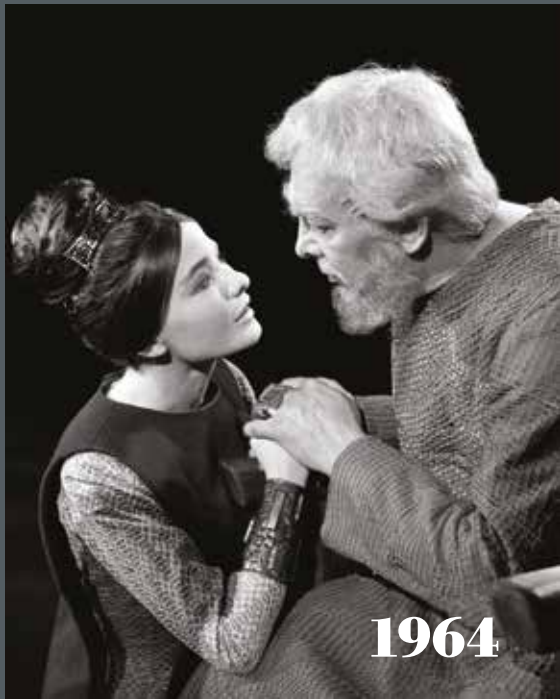

2006

2007

KIÁLLÍTÁS

Shakespeare: Lear király (Cordelia) – Básti Lajossal
(rendező: Marton Endre)

Brecht: Háromgarasos opera (Celia Peachum)
(rendező: Jurij Ljubimov)

Ibsen: Brand (Brand anyja; Gerd) – Trill Zsolttal
(rendező: Zsótér Sándor)

„Tudom-e úgy, ahogyan csak én tudhatom”

„Én a Nemzeti Színházba léptem be főiskolásként, és onnan fogok meghalni” – nyilatkozta Töröcsik Mari, aki 1958 és 1979, majd 2002 és 2021 között volt a Nemzeti Színház művésze. Büszkén emlegette, hogy a 2002-ben megnyíló új Nemzeti társulatába elsőként őt szerződtette Schwajda György igazgató.

„Szoktam mondani, hogy volt öt-hat estém. Most már, hatvan év színpad után talán hét-nyolc is. Amikor a véletlen, a csillagok állása, a jóisten tudja, mi által elrepül az előadás. Mindig mindent meg kell tenni, hogy ez megtörténjen, de nincs rá garancia, hogy ez az ember életében akár egyetlenegyszer is összejön. Ritka kincs... Nem azt kérdezem, tudom-e úgy, mint más, még további ezer jó színész. Én azt kérdezem, tudom-e úgy, hogy ezért érdemes még engem választani, csakis engem. Itt kell a bátorság, sokszor vakmerőség, és itt kell az önkontroll is...”

A hatvan színpadi évből a Nemzeti-ben töltött negyven esztendő több mint hatvan előadását idézik fotók, jelmezek és dokumentumok a Nemzeti Színház kiállításán.

MIKOR? HOL?

november 22-től a Nemzeti Színház mindhárom emeletén.

A tárlat az előadások kezdete előtt egy órával már látogatható.

| fotók: MTI, OSZMI, Nemzeti Színház

Brecht, Bertolt: A vágóhidak Szent Johánnája
(Johanna Dark) (rendező: Major Tamás)

Euripidész: Trójai nők (Kassandra) –
Psota Irénnel (rendező: Vámos László)

Brecht: Galilei élete (a 73 éves Galilei)
(rendező: Zsótér Sándor)

PROGRAMAJÁNLÓ

DEC 21. | A FEKETE KAKAS

BÁBJÁTÉK » Mikszáth Kálmán egyik legművészebb alkotása *A fekete kakas*. Fabók Mariann egyszemélyes bábjátéka felnőtt és serdülő közönségnek.

mikor? hol?

december 21. – 19 óra | Gobbi Hilda Színpad

DEC. 21. | HÁROM CSEHOV

EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK » A medve, A dohányzás ártalmairól, Leánykérés. A beregszászi színház legendás előadása.

mikor? hol?

december 21. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

PIM – ORSZÁGOS SZÍNHÁZTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉS INTÉZET (OSZMI) | BAJOR GIZI MÚZEUM (BGM)

KIÁLLÍTÁSOK

„Nemes nyomokon...”

Kolozsvárott 1821. március 12-én nyílt meg az első magyar kőszínház. Két évszázad története képekben és dokumentumokban, színháztörténeti társasjátékkal és múzeum-pedagógiai foglalkozásokkal.

BGM | szerdától vasárnapig 14–18 óra között
| a belépés ingyenes

„Embernek röpi a boldogság”

„A színész halála után csak emlékek maradnak” – írta Latinovits Zoltán, aki idén volna 90 éves. Mi van a Latinovits-legendán túl? Mi volt az öntörvényű művész és a társadalmi-politikai valóság viszonya?

BGM | szerdától vasárnapig 14–18 óra között
| a belépés ingyenes

VIRTUÁLIS KIÁLLÍTÁSOK

Színről színre

A vidéki színjátszás 1854 és 1945 közötti évei a magyar színháztörténet egyik legsokszínűbb korszaka. Színházak, társulatok, színészsorozatok, jelentős előadások – egy virtuális kiállítás.

részletek: oszmi.hu

A Kisdajka

Dajka Margit közel hetven évet töltött a deszkákon (1918–1985). Pályakép Erdélytől Pestig, a balettkartól Madách Színházig, és legendás filmek főszerepéig – egy virtuális kiállítás.

részletek: oszmi.hu

PROGRAMOK

Fényből szőtt mesék

Óvodásoknak és szüleiknek: barangolás a mesék, a muzika világában Kecskés Karina színész-drámapedagógussal és Fehérvári Lilla előadóművésszel.

BGM | december 6. – 10 óra | belépő: 500 Ft

Villaséta Bajor Gizi egykori otthonában

Regisztráció: szebenyi.agnes@oszmi.hu

BGM | december 11. – 19 óra | belépő: 2000 Ft
A sétát csak 14 éven felüli látogatóinknak ajánljuk

Esti extra Latinovits Zoltánnal

A Kisöcsi – vendégünk Frenreisz Károly, beszélgetőtárs: Gajdó Tamás. Az Embernek röpi a boldogság című Latinovits-kiállítás kísérőprogramja.

BMG | december 15. – 18 óra | belépő: 1000 Ft

további információk és részletes program:

www.oszmi.hu

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57 | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

DEC. 28 | FEDÁK SÁRI

SZÚCS NELLI ESTJE » Fedák volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

december 28. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

DEC. 30. | PUSTOL A HÓ

SZARVAS JÓZSEF ESTJE » Szarvas József, immár hatvanon túl, egy pillanatra megáll, visszanéz, hogy találkozzon önmagával: a tanyasi kislíával, a debreceni henteslegénnyel és segédszínésszel...

mikor? hol?

december 30. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

DEC. 4., 29., 30. | MESEJÁTÉK

A legszebb kortárs tündérmese – Szilágyi Andor varázslatos története kicsiknek, nagyoknak és családoknak.

mikor? hol?

december 4. – 15 óra | Gobbi Hilda Színpad

december 29., 30. – 11 óra | Gobbi Hilda Színpad

KIÁLLÍTÁS

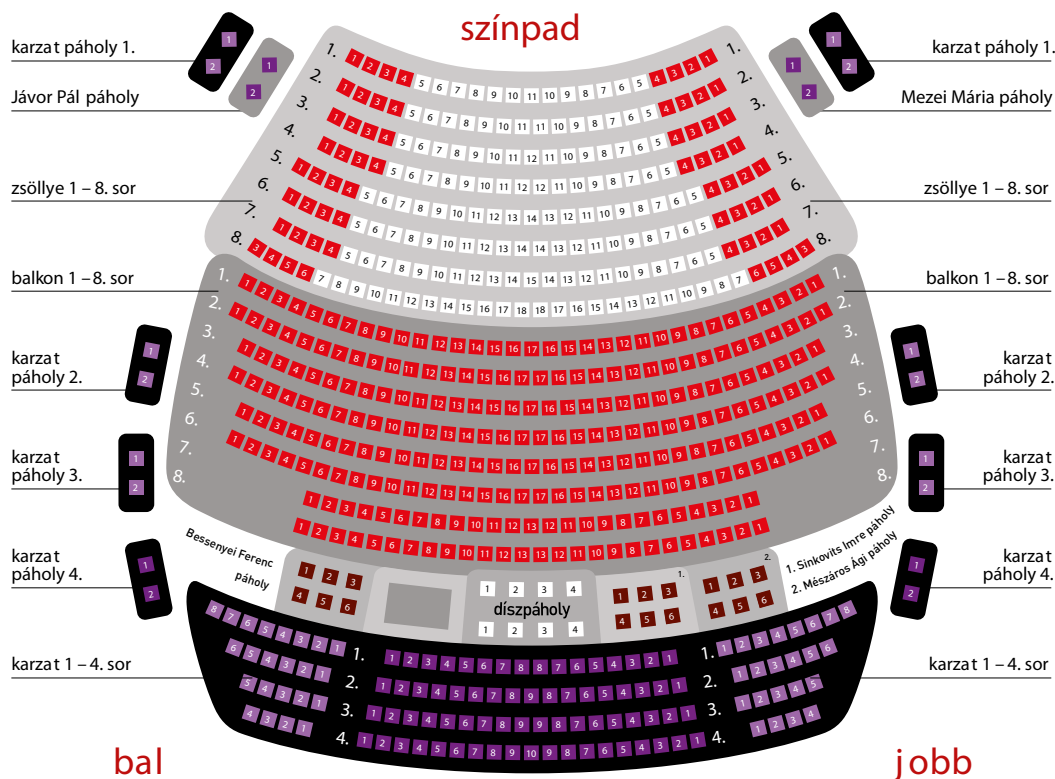
NOV. 22 | TÖRŐCSIK MARI ÉS A NEMZETI

A Nemzeti Színházban kezdte pályáját és itt fejezte életművét Törőcsik Mari. Két időszakban, összesen negyven évet játszott a Nemzetiben. Ezeket az évtizedeket idézik előadásfotók, jelmezek, dokumentumok a tárlaton.

mikor? hol?

megtekinthető az előadások előtt egy órával a Nemzeti Színház mindhárom emeletén

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória 2. Árkategória 3. Árkategória 4. Árkategória

JEGYÁRAK

1. kategória **3800 Ft** 2. kategória **3000 Ft** 3. kategória **2100 Ft** 4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

BŐVEBB JEGY- ÉS BÉRLETINFORMÁCIÓK

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868
e-mail: jegy@nemzetisinhaz.hu
 szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 14–18 óra, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu
www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegynél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a **jegy@nemzetisinhaz.hu** címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2021/2022-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo: **VADÁSZAT** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • Dosztojevszkij: **ÖRDÖGÖK** • Józsa Péter Pál: **AGON** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Csiky Gergely: **BUBORÉKOK** • **ROCCO ÉS FIVÉREI** – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján • Molière: **TARTUFFE** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján • Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK** • Bánffy Miklós A Nagyúr című drámája nyomán: **ISTEN OSTORA** • Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Euripidész: **MÉDEIA** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Mórícz Zsigmond: **FORRÓ MEZŐK** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Szergej Medvedyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Ivan Viripajev: **RÉSZEGEK** • Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR** • Örkény István: **TÓTÉK** • Szigligeti Ede: **LILIOMFI** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Long – Singer – Borgeson: **SÖR** (Shakespeare Összes Rövidítve), angolul • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNT** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** – Mezei Mária • **FEDÁK SÁRI** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ** • Berecz András **ÖNÁLLÓ ESTJEI** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

TUDNIVALÓK A 2020-BAN VÁSÁROLT JEGYEKRŐL, BÉRLETEKRŐL

A 2020-as elmaradt előadásokra megváltott jegyek 2021. december 31-ig becserélhetők egy másik előadásra. A 2019/20-as és a 2020/21-es évadra szóló bérletek érvényességét is meghosszabbítjuk 2021. december 31-ig. Őrizzék meg jegyeiket, és figyeljék honlapunkat a további információkért.

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2022. április 30-ig válthatók be.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket a Nemzeti Színház

pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Gobbi Hilda Színpad	27 Szo 11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	27 Szo 19:00	Szabó Balázs Bandája Pilinszky 100 – irodalmi koncert
Kaszás Attila Terem	27 Szo 19:30	Egyfelvonásos komédiák Anton Csehov beregszászi Illyés Gyula Színház
Bajor Gizi Szalon	27 Szo 19:30	Pustol a hó Szarvas József önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	28 V 11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	28 V 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Nagyszínpad	29 H 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Gobbi Hilda Színpad	30 K 19:00	Macskajáték Carlo Goldoni
Kaszás Attila Terem	30 K 19:30	Sára asszony Döbrentei Sarolta

DECEMBER

Nagyszínpad	1 Sze 15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Nagyszínpad	2 Cs 15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	2 Cs 19:30	A kassai polgárok Márai Sándor
Nagyszínpad	3 P 18:00	Rocco és fivérei Luchino Visconti Rocco és fivérei filmforgatókönyve alapján
Gobbi Hilda Színpad	3 P 19:00	Médeia Euripidész
Gobbi Hilda Színpad	4 Szo 15:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Gobbi Hilda Színpad	5 V 19:00	Macskajáték Örkény István
Nagyszínpad	7 K 19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Nagyszínpad	8 Sze 19:00	Szibériai sorsok a Kisinyovi Mihai Eminescu Nemzeti Színház előadása
Gobbi Hilda Színpad	8 Sze 19:00	Az ajtó Szabó Magda
Nagyszínpad	10 P 18:00	Tizenhárom almafa Wass Albert művei és dokumentumszövegek alapján
Nagyszínpad	11 Szo 19:00	Csíkсомlyói passió
Nagyszínpad	13 H 11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Nagyszínpad	14 K 11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	14 K 19:30	Isten bolondja II. rész Berecz András ének- és mesemondó estje
Gobbi Hilda Színpad	16 Cs 19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams PREMIER
Gobbi Hilda Színpad	17 P 19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams
Gobbi Hilda Színpad	18 Szo 19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams
Nagyszínpad	18 Szo 19:00	Tóték Örkény István beregszászi Illyés Gyula Színház
Gobbi Hilda Színpad	20 H 19:00	Macskajáték Örkény István
Nagyszínpad	21 K 18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare

A Szibériai sorsok, a Rocco és fivérei 16 éven felülieknek ajánlott

Kísérőrendezvényeinkről a 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2021. NOVEMBER-DECEMBER

Gobbi Hilda Színpad	21 K	19:00	A fekete kakas Mikszáth Kálmán – Fabók Mariann Fabók Mancsi Bábszínháza
Kaszás Attila Terem	21 K	19:30	Egyfelvonásos komédiák Anton Csehov beregszászi Illyés Gyula Színház
Nagyszínpad	22 Sze	15:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
Gobbi Hilda Színpad	23 Cs	19:00	Az ajtó Szabó Magda
Gobbi Hilda Színpad	27 H	19:00	Az ajtó Szabó Magda
Kaszás Attila Terem	27 H	19:00	A falu rossza Tóth Ede a Déryné Program előadása
Nagyszínpad	28 K	19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Kaszás Attila Terem	28 K	19:30	Isten bolondja Berecz András ének- és mesemondó estje
Bajor Gizi Szalon	28 K	19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	29 Sze	11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	29 Sze	19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Gobbi Hilda Színpad	30 Cs	11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Bajor Gizi Szalon	30 Cs	19:30	Pustol a hó Szarvas József önálló estje

Jelenet a Körhinta című előadásból
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

1500 kérdés a történelem, az irodalom és a művészet témaköréből, külön feladatok, különleges küldetések, két darab játéktábla és megannyi izgalom egy kis dobozban.

Ajándékozza szeretteinek a játék és a tudás örömét!
Kedvezményes megrendelés: www.mult-kor.hu/tarsasjatek

**ÚJ
JÁTÉK!**

Indulj el egy föld körüli utazásra, alapíts saját misszióközpontokat a dél-amerikai dzsungel közepén, Afrika sivatagaiban vagy az ázsiai sztyeppéken! Bújj különböző karakterek bőrébe! Küzdj a kalózok és a kísértések ellen!

ÚJRA SZABADBÉRLETEZÉS*

Várjuk Önöket **az Operaházba is!**

2021. december 31-ig,

Opera Értékesítési Centrum és internetes vásárlás

Részletek: opera.hu

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet Az ajtó című előadásból – Udvaros Dorottya, Söptei Andrea | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER

Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK**

DECEMBERI ELŐADÁSOK

Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Márai: **A KASSAI POLGÁROK** | Visconti nyomán: **ROCCO ÉS FIVÉREI** |

Euripidész: **MÉDEIA** | Szilágyi: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** |

Sarkadi – Fábri – Nádasy – Zs. Vincze: **KÖRHINTA** | Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Berecz András estje:

ISTEN BOLONDJA II. | Örkény: **TÓTÉK** | Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** | Mikszáth – Fabók: **A FEKETE KAKAS** | Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** |

Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Szarvas József önálló estje: **PUSTOL A HÓ**